

BIBLIOTEK OG MEDIER

NR. 4 • DECEMBER 2010

Fælles løsninger med lokalt aftryk

Biblioteksledermøde 2010

■ GØR DET DU ER BEDST TIL ...

Klare meldinger fra bibliotekslederne
om den fremtidige organisation

■ DEN GRØNNE VEJ TIL OPEN ACCESS

Interview med Stevan Harnad

■ NY ARBEJDSGRUPPE

om Danskernes Digitale Bibliotek

Få nyheder fra
www.bibliotekogmedier.dk
som email:
[www.bibliotekogmedier.dk/
nyheder/abonnement/](http://www.bibliotekogmedier.dk/nyheder/abonnement/)

RSS-feeds:
[www.bibliotekogmedier.dk/
nyheder/rss/](http://www.bibliotekogmedier.dk/nyheder/rss/)

BIBLIOTEK OG MEDIER
Nr. 4. 2010 • 20. årgang

Styrelsen for Bibliotek og Medier
H. C. Andersens Boulevard 2
1553 København V

Telefon
33 73 33 73

post@bibliotekogmedier.dk
www.bibliotekogmedier.dk

Redaktion
Jens Thorhauge (ansv.)
Pernille Bjerrum (red.)
Kristine Rude (red. sekr.)

Susanne Mahler
Jakob Heide Petersen

Grafisk produktion
Stæhr Grafisk

Tryk: C.S. Grafisk A/S
Oplag 3.000

ISSN 1903-7368
Elektronisk ISSN 1903-7376

Foto: Bjarke Ørsted

Redaktionen er afsluttet 3.12.2010

Publikationen kan hentes på
www.bibliotekogmedier.dk

Bliv abonnent på
Bibliotek og Medier
www.bibliotekogmedier.dk
Bladet er gratis og
udkommer hvert kvartal

INDHOLD

KOMMENTAR	Gør det du er bedst til ...	3
INTERVIEW	Stevan Harnad: Open Access – den grønne vej til maksimering af forskningseffekten	4
TEMA: BIBLIOTEKSLEDERMØDE 2010	Fælles løsninger med lokalt aftryk	9
OPLÆG	Nye roller og organseringsformer	10
	Digitale udfordringer i internationalt perspektiv	12
	Dyrt papir og billige bites ... mere digitalisering venter	13
	Bibliotekerne og best future practice	14
TEMAMØDER	Open Access – bibliotekernes rolle?	16
	E-bøger – konsekvenser for folkebibliotekerne	17
	Nye organisations- og institutionsmodeller	18
	Det digitale univers i det fysiske rum	19
	Borgerservice – gøgeunge eller relevant biblioteksopgave?	20
	Projektpræsentation	21
STATISTIK	Biblioteksstatistikken overdrages til Danmarks Statistik	23
INTERNATIONALT SAMARBEJDE	Europeana i drift	24
BIBLIOTEKSUDVIKLING	Danskernes Digitale Bibliotek i bevægelse	26
BØRN OG UNGE	Kommer kulturaftalerne børn og unge ved?	27
	Internationalt	28
	Info	29
	Publikationer	31

BILLEDTEMA

Åbne biblioteker

Modellen med udvidelsen af et biblioteks åbningstid med timer, hvor lånerne betjener sig selv, har bredt sig over landet. Lige nu er der 46 åbne biblioteker og flere er undervejs. Ågerup og Ganløse er de sjællandske udgaver.

Jens Thorhauge

Gør det du er bedst til ...

En melding om, at bibliotekerne i meget stort tal er modne til en nyorganisering af arbejdet må ses som uhyre vigtig for den politiske proces

Alle husker, at Danske Bank fjernede sit slogan "Gør det du er bedst til – det gør vi", da Lehman Brothers krakkede og slog benene væk under det internationale banksystem. Men bag sloganet er der naturligvis en forretningsstrategi, som mange andre brancher også følger: Outsource eller sælg aktiviteter, der kan stå i vejen for eller tage fokus fra den egentlige virksomhed. Slogan eller ej, jeg tror sådan set stadig, at Danske Bank forfølger denne strategi.

På Bibliotek og Mediers årlige biblioteksledermøde præsenterede chief strategist Lorcan Dempsey fra OCLC (der blandt andet har udviklet og driver Worldcat) en tilsvarende strategimodel for biblioteksverdenen. "What business are you really in?", spurgte han. Find ud af, hvor biblioteket kan gøre en forskel, specialiser dér og send dét ud af huset, der kan gøres bedre andre steder. Ifølge Lorcan Dempsey er 'unbundling', dvs. outsourcing af aktivitetsområder, der kan tage luft fra hovedvirksomheden, en fremherskende tendens i andre brancher. Den bør også blive tendensen i biblioteksverdenen. Nettet skaber, som alle ved, et behov for at restrukturere bibliotekssystemet – og her er Lorcan Dempseys pointe egentlig helt i tråd med den generelle forretningsstrategi, som altså også Danske Bank hyldede engang. Specialiser dér, hvor I gør en forskel. Hvis I vil være eksperter, så må ekspertisen kunne ses. I praksis indebærer Lorcan Dempseys

råd, at infrastruktur er et felt, biblioteker kan outsource. Hans pointe om, at *alle* biblioteker kan dele infrastruktur, står stadig og svirrer i mit baghoved. Ifølge Lorcan Dempsey handler kerneopgaven om 'relationship management', hvilket er tæt på vores tænkning om partnerskaber, og om at "people are entry points" og bibliotekernes opgave er at levere videns- og kulturservices til disse 'entry points'. Lorcan demonstrerede, hvordan anbefalinger og tilbud til enkeltpersoner kan udvikles ved at kombinere forskellige netværk. Men det er egentlig den samme strategiske tænkning, der ligger bag udvikling af tjenester som Bogstart, lektiecaféer, romanlæseklubber i folkebibliotekerne og Stop plagiat nu og UB-testen i forsknings- og uddannelsesbibliotekerne.

Lorcan Dempseys oplæg på biblioteksledermødet blev fulgt af en præsentation af arbejdet med at opbygge Finlands Nationale Digitale Bibliotek, hvor man vil erstatte 500 websteder med ét, der omfatter både arkiver, museer og biblioteker. Så langt er der ikke aktuelle planer om at gå i Danmark – endnu. Men eksemplet er inspirerende.

Biblioteksledermødets tema var behovet for nyorganisering af arbejdet under det digitale pres. I det tema lurer naturligvis flere aktuelle strategier. Anbefalingen om at etablere en fælles organisation for Danskernes Digitale Bibliotek fra rappor-

ten om folkebibliotekerne i videnssamfundet er en af dem. Andre er Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbiblioteks strategi for at nå bredere og dybere ud med videnressourcerne og Open Access-rapportens anbefalinger om at skabe åben adgang til forskningsresultater.

Biblioteksledermødet er et godt sted at tage temperaturen på dansk biblioteks-væsen. Det udnyttede vi i år til at bede deltagerne tage stilling til ni spørgsmål om snittet mellem lokale og nationale indsatser i forhold til at organisere bibliotekernes nettilbud. Øvelsen resulterede i en klar melding om, at fælles løsninger og fælles indkøb er vejen frem, når det gælder netmedier, men også at lokalt ejerskab og lokale aftryk er helt vitale.

Beslutningen om disse centrale strukturelle forhold er naturligvis politisk, og der er netop nedsat en arbejdsgruppe med deltagelse fra Kulturministeriet, KL og Bibliotek og Medier, der skal bidrage til et politisk beslutningsgrundlag. I den proces må en melding om, at bibliotekerne i meget stort tal er modne til en nyorganisering af arbejdet ses som uhyre vigtig. Det er reelt også en melding om, at bibliotekerne er parate til at gøre det, de er bedst til: Udvikle kultur- og vidensydelser, digitale og analoge, til nye og gamle brugere i lokalmiljøet, hvad enten lokalmiljøet er en læreanstalt eller en kommune.

Bo Øhrstrøm og Lise Mikkelsen

Interview med Stevan Harnad

Open Access – den grønne vej til maksimering af forskningseffekten

Stevan Harnad har været fortaler for Open Access til forskningsresultater siden 1994 og giver her sine synspunkter på grøn Open Access og Open Access-mandater.

Stevan Harnad er Canada Research Chair i kognitiv videnskab ved Université du Québec à Montréal (UQAM) og professor i kognitiv videnskab ved University of Southampton.

Hvad er Open Access?

Artikler i refereed tidsskrifter er det primære mål for Open Access – ikke bøger, monografier, tekstbøger, software, audio, video eller avis- og magasinartikler. Fokus er især rettet mod de 2,5 mio. artikler i refereed tidsskrifter, der offentliggøres i 25.000 peer reviewed tidsskrifter på tværs af alle akademiske discipliner og på alle sprog verden over. For disse 2,5 mio. årlige artikler findes der to 'grader' af Open Access:

Den første er 'gratis' Open Access, hvilket betyder, at artiklerne gøres frit tilgængelige på internettet, og den anden er 'libre' Open Access, hvilket betyder, at artiklerne både bliver gjort frit tilgængelige på internettet, men også indebærer visse genbrugsrettigheder, undertiden i form af ret til at ændre i artiklens tekst og publicere den igen som et afledt arbejde. Her i interviewet tænker jeg udelukkende på gratis Open Access, der skal forstås som gratis adgang eller online-adgang, ikke libre Open Access. Ikke alle forskere ønsker libre Open Access til deres artikler, men de ønsker alle gratis Open Access.

Derudover findes der to veje til etablering af Open Access: Den grønne vej og den gyldne vej.

Den gyldne vej til Open Access er at publicere en artikel i et peer reviewed tidsskrift, der gør sine egne artikler til genstand for Open Access (gratis eller libre). Gylden Open Access-publicering koster penge ligesom al anden publicering. Mange gyldne Open Access-tidsskrifter dækker stadig deres publiceringsomkostninger enten via abonnementer på den trykte udgave eller via tilskud, men de

førende gyldne Open Access-tidsskrifter opkræver et honorar af forfatterens institution for publicering af hver enkelt artikel (den såkaldte omkostningsdækningsmodel for gylden Open Access-publicering). I dag er det vanskeligt at finde de ekstra penge til betaling af gylden Open Access-publicering, fordi institutioners potentielle midler til betaling er bundet til betaling af abonnementer på tidsskrifter. Desuden er et tilbud om gylden Open Access afhængig af, at forlag omlægger til gylden Open Access, hvorimod den grønne vej til Open Access udelukkende afhænger af selve forskningssamfundet.

Den grønne vej til Open Access er at kunne publicere i ethvert af de 25.000 peer reviewed tidsskrifter, der ud over peer review-proces, godkendelse, og publicering online og/eller på tryk, også indebærer, at når det endelige peer reviewed og reviderede udkast er blevet godkendt til publicering, skal forfatteren deponere artiklen i sit institutionelle repositorium for at gøre den til genstand for (gratis) Open Access.

Hvorfor foretrækker du grøn, gratis Open Access?

Der er mange grunde til, at jeg foretrækker grøn, gratis Open Access. Den væsentligste årsag er, at det er den eneste sikre vej til etablering af Open Access, fordi vi ikke på forhånd kan vide, om (og hvornår) forlagene vil omlægge til gylden Open Access, og fordi gylden Open Access koster penge – ekstra penge. Da de penge i øjeblikket bliver brugt på abonnementer, er det ikke muligt for forskere at betale gyldne Open Access-honorarer

for deres artikler. I modsætning hertil er det muligt for alle forskere at etablere grøn Open Access til alle deres publicerede artikler uden ekstra omkostninger. Næsten alle forskningsuniversiteter har nu institutionelle repositorer. Det eneste, der kræves, er, at universitetet og forskningsfonden i form af et mandat forlanger, at der sikres (grøn, gratis) Open Access til deres forskning gennem deponering af alle deres arbejder i det institutionelle repositorium umiddelbart efter publiceringsgodkendelse – for hvis det ikke kræves, vil de fleste forskere ikke foretage en deponering. Den eneste sikre måde at skabe 100 % Open Access på er ved at kræve gratis grøn Open Access. Det er grunden til, at jeg foretrækker den løsning.

Du har sagt, at universiteter og fonde ikke på nogen måde bør prioritere eller finansiere gylden Open Access, hvis de stadig ikke har indført et grønt Open Access-mandat – hvorfor?

Det er det, jeg kalder 'guldfeber'. Guldfeber opstår, når man mener, at Open Access primært eller udelukkende skal forstås som gylden Open Access, og at den

eneste måde, vi kan have Open Access på, er, hvis forlagene omlægger til den gyldne Open Access-model. Forlagene vælger muligvis på et tidspunkt at omlægge til denne model. I mellemtiden er det vigtigste, mest presserende og umiddelbart mest opnåelige for forskning og forskere i dag selv at skabe Open Access og ikke at forsøge at reformere forlags økonomiske modeller.

Som det ser ud nu, bruger universiteter mange penge på at abonnere på tidsskrifter – alle dem, de har råd til. Det er et problem, som vil blive mindre presserende med grøn Open Access, for hvis alle institutioner indfører grøn Open Access-mandater, vil dine brugere under alle omstændigheder have gratis (online) adgang selv til de tidsskrifter, som din institution ikke har råd til at abonnere på. Og hvis din institutions forskere publicerer i tidsskrifter, som *andre* institutioner ikke har råd til at abonnere på, vil disse andre institutioners brugere naturligvis på samme måde have (online) adgang til din institutions forskningsproduktion på grund af grøn Open Access. Som nævnt tidligere, koster gylden Open Access til især førende Open Access-tidsskrifter of-

te mere. Det kan koste mellem 1.500 og 3.500 USD eller endnu mere at publicere en gylden Open Access-artikel. Derfor har en institution i dag kun råd til gylden Open Access for en lille brøkdel af sin årlige forskningsproduktion. Og det er penge, der – hvis man har ekstra penge at bruge – vil kunne bruges, men meget Open Access vil man ikke få ud af dem. Det er derfor absurd at bruge penge på gylden Open Access uden først at indføre et grønt Open Access-mandat for *hele* institutionens forskningsproduktion – uden ekstra omkostninger overhovedet.

Kan du forklare nærmere, hvad et godt mandat er?

Det bedste mandat er et mandat, der kræver deponering af det endelige peer reviewed udkast i forskerens institutionelle repositorium umiddelbart efter publiceringsgodkendelse – ingen undtagelser, ingen forsinkelser. Grunden til, at vi har brug for mandater, og at der er et så presserende behov for Open Access, er stigningen inden for Open Access (og faldet inden for ikke-Open Access), både når det gælder den hastighed og grad, hvormed forskning tilgås, bruges, anvendes.

Ordforklaring

Refereed tidsskrifter er tidsskrifter, som har indbygget peer review proces.

Peer review er en publikationsprocedure, der traditionelt benyttes for at sikre videnskabelighed og kvalitet i videnskabelige tidsskrifter. Begrebet peer review kan oversættes til dansk som forskerbedømmelse.

Et peer review af en forskningsartikel foretages efter, en forsker har indsendt sin artikel til et videnskabeligt tidsskrift: Redaktøren vurderer, om artiklen vil kunne publiceres, hvorefter artiklen sendes til 1-3 andre forskere, der bedømmer artiklen (foretager et peer review). Bedømmelserne samles i en rapport, der beskriver, hvilke ændringer der evt. skal foretages i artiklen, før den kan publiceres, hvorefter forfatteren redigerer artiklen i henhold til dette. Peer review processen gentages evt., hvorefter artiklen publiceres i tidsskriftet, og nu kaldes en peer reviewed artikel.

Repository er et arkiv for digitale publikationer i fuldtækt.

« Det er ikke et godt tegn, når biblioteker bliver grebet af guldfeber, men når de forstår, fremmer

des og bygges videre på – og det er formålet med forskning og det, som forskningsmæssige fremskridt måles på. I øjeblikket gør vi kun forskning tilgængelig for de potentielle brugere, hvis institutioner har råd til at abonnere på tidsskriftet, som forskningen blev publiceret i. Med Open Access bliver forskning umiddelbart tilgængelig for *enhver* bruger, uanset om brugerens institution har råd til at abonnere på tidsskriftet, som forskningen blev publiceret i. Og det gør en stor forskel. Mange studier inden for adskillige felter har vist, at Open Access ikke alene øger antallet af downloads tidligt i forskningsforløbet, hvilket betyder, at Open Access-artikler læses oftere, men også, at antallet af citater øges senere i forskningsforløbet. Det betyder ikke alene, at Open Access-forskningen læses, men også, at den bruges og videreudbygges i efterfølgende forskning.

Det er også vigtigt at forstå, at den rigtige måde at kræve deponering på er, at både institutioner og fonde kræver deponering i forskerens institutionelle repository. Centrale repositorier kan derefter høste fra de institutionelle repositorier. Institutionerne er den universelle leverandør af alt dette Open Access-indhold. De centrale repositorier høster indholdet, hvorefter man søger via de centrale repositorier, ikke via individuel søgning i institutionelle repositorier.

Det optimale mandat er øjeblikkelig deponering, et mandat uden undtagelser, med en halvautomatisk e-print-anmodningsknap, der sikrer 'næsten Open Access' som en mulighed for deponeringer med closed access. Desuden bør mandater være knyttet til en resultatvurdering fra universitetets side, der betyder, at forskere bliver informeret om, at den eneste

måde, hvorpå deres publikationer kan fremlægges til den årlige udviklingssamtale er ved at deponere dem i det institutionelle repository. Det er det bedste mandat af alle. Et mandat for øjeblikkelig deponering knyttet til en resultatvurdering. Hvis man ønsker en model for et sådant mandat, er der masser af universiteter at vælge imellem – Université de Liège er dog det første.

Det er velkendt, at forskere ofte er modvillige overfor Open Access. Kan du forklare, hvorfor det er tilfældet, og hvordan denne modvillighed kan overvindes?

Jeg har kaldt denne modvillighed for 'Zeno's Paralysis' (Zenons bevægelsesparadoks): Der findes ingen *virkelige* forhindringer for grøn Open Access, men der findes 38 indbildte forhindringer. Jeg har allerede nævnt de to mest almindelige: Hvis man ser bort fra spørgsmålet om ophavsret, er forfattere bekymret for, at forlag ikke vil acceptere deres næste artikel, hvis de forrige er gjort til genstand for Open Access. Det er ikke sandt og noget nonsens. Tidsskrifter gør sig i virkeligheden – eller lader til at gøre – store anstrengelser for at se positivt på Open Access. Så det er ikke noget problem.

En anden ting, som forfattere undertiden også er optaget af, er, at det er meget vanskeligt og tidskrævende at deponere en artikel. Det er heller ikke korrekt. Det tager normalt under seks minutter. I betragtning af det store antal artikler, forskere publicerer hvert år, og den tid, det tager at skrive artiklen, er de ekstra seks minutter for intet at regne i forhold til alle fordelene.

Universiteter og forskningsbiblioteker har i de sidste 10 år været aktive inden for Open Access. Hvordan ser du bibliotekets rolle i fremtidens Open Access?

Bibliotekarer er uden diskussion de mest dedikerede tilhængere af og fortalere for Open Access, selvom jeg må sige, at mange af dem også en gang imellem begår den fejl, at de fokuserer på gylden Open Access og publiceringsreformer i stedet for på grøn Open Access og forskningsmæssige fremskridt. Det er fordi, de er optaget af tidsskriftskrisen og af, hvordan priserne på tidsskrifter kan reduceres, og det er ikke godt for Open Access, fordi (krævet) grøn Open Access er den sikre og direkte vej til 100 % Open Access. Gylden Open Access kan følge derefter. Det er for ambitiøst at forsøge at indføre gylden Open Access her og nu, og det vil i sidste ende stort set ikke føre til noget. Det er ikke et godt tegn, når biblioteker bliver grebet af guldfeber, men når de forstår, fremmer og støtter grøn Open Access, så er de fantastiske. Så det vigtigste, biblioteker gør, er at udføre lobbyarbejde både over for deres forskere og ledelse med henblik på at etablere grøn Open Access. De udfører lobbyarbejde for at få deres ledelse til at indføre mandater og deres forskere til at følge mandaterne ved at fortælle dem om alle fordelene, hjælpe dem osv. Bibliotekarer er de mest fuldkomne til det.

På den anden side set er det f.eks. en fejl, hvis biblioteker anser deres repositorier for at være bibliotekssamling og -katalog, for det er en stor misforståelse. Der er ikke behov for lokale søgefaciliteter på universitetsniveau – dvs. den type, man har til at søge og hente indhold i bibliotekskataloger (bøger, multimedia, sjældne

og støtter grøn Open Access, så er de fantastiske >>

dokumenter osv.) – for lokalt er det ikke her, at institutionelle eller eksterne brugere søger efter litteratur om peer reviewed forskningsartikler. De søger på høstmaskiner på globalt plan.

Et udvalg under Ministeriet for Viden-
skab, Teknologi og Innovation er lige
nu ved at udarbejde en rapport om en
national Open Access-strategi i Dan-
mark. Hvordan ser du værdien af en
sådan national strategi, og hvad er
mulighederne?

Det synes jeg, er en glimrende idé! Grun-
den til, at det danske samfund betaler
skat til forskning og forskningsinstituti-
oner, er, at danske borgere ønsker at få for-
del af den forskning, de finansierer. Og
måden at maksimere fordelene på er at
optimere adgangen til forskningsresulta-
ter ved at gøre dem til genstand for Op-
en Access. Den danske befolknings (og
den globale befolknings) interesse ligger
i frugterne af den videnskabelige forsk-
ning, som deres skat støtter via offentlige
bevillinger og institutioner. Og for at op-
timere disse frugter, er det nødvendigt at
sikre, at forskere og studerende over hele
verden – de specialistbrugere, for hvem
al denne (ofte tekniske og specialiserede)
peer reviewed forskning er tiltænkt – kan
få adgang til, bruge, anvende og bygge
videre på arbejdet for at skabe forsk-
ningsmæssige fremskridt og anvendel-
sesmuligheder til fordel for den befolk-
ning, der finansierer arbejdet, og for
hvem forskningen udføres.

Det er gentagne gange blevet påvist, at
Open Access maksimerer forskningsef-
fekten: Den maksimerer antallet af
downloads, den maksimerer brugen af
forskningscitater og mange andre nye

metrikker udviklet i relation til forsk-
ningseffekten. Det er grunden til, at sta-
ten bør være interesseret i at indføre Op-
en Access.

Danmark er et lille land, og en af de
udfordringer, som en fremtidig Open
Access-politik skal håndtere, er den
forskningslitteratur, der udgives på
dansk. Forlag og udgivere, der hoved-
sageligt publicerer på dansk, er be-
kymrede for deres fremtidige forret-
ning. Skal de være det, eller har du for-
slag til, hvordan dette specifikke pro-
blem kan håndteres, herunder finansie-
ring osv.?

For det første er der ingen forskel over-
hovedet på det globale Open Access-
scenarie og det nationale Open Access-
scenarie for hverken Open Access selv el-
ler den fremtidige drejning af publicerin-
gen af forskningstidsskrifter. Den eneste
åbenbare forskel er, at lokale tidsskrifter,
på lokalt sprog, er små mikrokosmosser i
sig selv. For internationale tidsskrifters
vedkommende vil det tage et stykke tid,
før alle mandater er indført universelt,
dvs. før alt internationalt indhold bliver
gjort til genstand for Open Access uni-
verselt. Globalt set vil Open Access såle-
des vokse anarkistisk artikel efter artikel,
institutionelt mandat efter institutionelt
mandat – ikke tidsskrift efter tidsskrift.
Intet tidsskrift vil blive opsagt af et bibli-
otek fordi 15, 20, 30 eller 40 % af dets
indhold er tilgængeligt. Det er først ved
eller tæt ved 100 %, at et bibliotek over-
hovedet vil overveje at opsig et tids-
skriftsabonnement, og det vil ske for *alle*
tidsskrifter på ca. samme tid globalt, når
grøn Open Access når op på 100 %.

Hvis der indføres grøn Open Access i

Danmark, og alle de artikler, der publice-
res i danske Open Access-tidsskrifter, skal
deponeres i repositorier, vil det ikke nød-
vendigvis medføre opsigelser, hvilket re-
sultater rundt om i verden viser. Institu-
tioner og brugere, der har råd til tids-
skrifter, vil stadig ønske at abonnere på
den trykte udgave og den officielle onli-
ne-udgave, den registrerede udgave. De
eneste, der bruger den grønne Open Ac-
cess-udgave, er dem, hvis institutioner
ikke har råd til at abonnere på det pågæl-
dende tidsskrift.

Hvor lang tid vil der gå, før grøn Open
Access bliver en integreret og accep-
teret del af det akademiske samfund?

Open Access vil ske inden for ca. to år ef-
ter, at Open Access-mandater er indført
universelt af institutioner, og det vil ske
institution efter institution. De ca. 180
institutioner og fonde, der allerede har
indført grøn Open Access-mandater, har
allerede Open Access til deres egen forsk-
ningsproduktion. Tiden er nu inde til, at
resten af de 3.000 førende forskningsin-
stitutioner og de resterende 10.000 insti-
tutioner verden over indfører grøn Open
Access-mandater, hvorefter alle vil have
Open Access til de 2,5 mio. artikler, der
årligt publiceres i verdens 25.000 peer re-
viewed tidsskrifter. Jeg kan ikke sige,
hvor lang tid der går, før administratorer
indser fornuften i at gøre det, der er
bedst for deres institutioner, for deres
forskere, for selve forskningen og for det
samfund, der finansierer forskningen,
men det vil de, før eller siden.

Interviewet er forkortet. Læs det fulde inter-
view og få referencer til videre læsning på:
www.bibliotekogmedier.dk/
biblioteksomraadet/fokusomraader/
forskning/open-access/

DIGITALE MULIGHEDER FOR ALLE

DANSKERNES DIGITALE BIBLIOTEK

PARTNERSKABER LITTERATURFORMIDLING

BIBLIOTEK.DK

RESSOURCEOPTIMERING

LIVSLANG LÆRING STRATEGI

NETVÆRK LÆSNING

Fælles løsninger med lokalt aftryk

BIBLIOTEKSLEDERMØDE 2010

“Se at komme i gang med Dansker-nes Digitale Bibliotek, der er ikke anden vej”, lød opfordringen fra Michael Wright til deltagerne på årets biblioteksledermøde under overskriften Resultater, visioner og pejlemærker.

Efter kulturministerens veloplagte tale blev ledermødet fagligt sat i gang af Jens Thorhauge, der udbad sig deltagerne idéer og bud på temaet *Centrale løsninger kontra lokale løsninger på det digitale område*.

Bo Fristed, Århus Kommunes Biblioteker, og Michael Wright, Nota, havde fået den bundne opgave at give et oplæg hver på fem minutter med argumenter henholdsvis for og imod centrale/fælles løsninger.

Med afsæt i de to oplæg fik deltagerne derefter til opgave i grupper at diskutere og besvare spørgsmål om materialeindkøb af e-ressourcer, fordelingen af ressourcer til henholdsvis fælles og lokale løsninger, fordele og ulemper ved central forankring, de vigtigste digitale opga-

ver lokalt og Danskernes Digitale Biblioteks konsekvenser for det fysiske bibliotek.

Også en række medarbejdere på udvalgte biblioteker var blevet bedt om at svare på de samme spørgsmål, hvilket synliggjorde, at medarbejderne stort set var enige i leder-nes prioriteringer og svar. Jens Thorhauge konkluderede i sin opsamling på ledermødet dagen efter, at der overordnet set er god opbakning til fælles materialeindkøb af e-ressourcer og intet stort ønske om at bevare lokale systemer. Der er dog et ønske om at bevare det lokale aftryk på formidlingen.

Mere om ledermødet

Læs meget mere om ledermødet på de følgende sider. Hele resultatet af gruppearbejdet og medarbejdernes besvarelser kan sammen med videooptagelser fra plenum, præsentationer, interview med oplægsholdere og fotos ses på www.bibliotekogmedier.dk/genvej/ledermode.

Ulla Kvist

Jakob Heide Petersen og Pernille Bjerrum

Nye roller og organiseringsformer

Aldrig har så mange vidst så lidt om så meget. Derfor er det bibliotekernes vanskelige – men også meget fornemme – opgave at skabe kvalitet og retning i al denne information og viden. Og at bibliotekerne kan løfte denne opgave var der stor tiltro til hos kulturminister Per Stig Møller, da han holdt tale på årets biblioteksledermøde

Der er store forventninger til bibliotekerne. Ikke mindst på det digitale område, hvor Danskernes Digitale Bibliotek kan skabe nye muligheder, og hvor teknologien udvider betydningen af tilgængelighed. De digitale løsninger skal følges af lokal forankring, for bibliotekerne skal være et tidssvarende tilbud, der står centralt i borgernes bevidsthed, hvad enten de møder biblioteket på nettet eller i det fysiske rum.

Bibliotekets kerneopgaver

Ministeren fremhævede også, at det er vigtigt, at bibliotekerne står ved, at de er sat i verden for at oplyse, uddanne og formidle kultur. Tidssvarende, relevant og kvalitetsbevidst formidling er en udfordring, der skal tages seriøst. Fokus på grundidéen og kerneopgaverne skal følges af 'convenience' – det skal være nemt og ligetil at bruge bibliotekernes tilbud og ressourcer. Her kommer digitaliseringen til at spille en vigtig rolle og Danskerne Digitale Bibliotek er relevant og vigtigt.

Strategiske pejlemærker

Det digitale var i høj grad omdrejningspunktet for årets ledermøde. Også i paneldebatten, hvor udviklingsdirektør Annette Winkel-Schwarz, bibliotekschef Mogens Vestergaard og direktør Jens Thorhauge gav deres bud på strategiske pejlemærker for bibliotekerne.

Biblioteket kan blive et redskab til at navigere i vidensamfundet. Det offentlige

digitaliserer i fuld fart, men op mod 40 % af befolkningen kan ikke anvende de digitale løsninger. Vi opfatter nettet som åbent, men faktum er, at store dele af den viden, der findes, ikke er åbent tilgængelig. Svarene på disse udfordringer er læring og at åbne, to helt centrale opgaver for bibliotekerne ifølge Mogens Vestergaard.

Jens Thorhauge fremhævede, at for at kunne leve op til de øgede forventninger og krav er 'work smarter' et centralt begreb. Vi må udnytte kultur- og videnressourcerne bredere og dybere. Det kan gøres ved en effektiv udnyttelse af den digitale teknologi i alle livssammenhænge og ved at skabe lærings- og formidlings-services målrettet forskellige brugere – fra små videnvirksomheder, som Annette Winkel-Schwarz fortalte om, til de mange forskellige borgersegmenter.

Vi skyder en god fart

Alle oplæg på mødet kredsede om de to hovedtemaer; nytænkning af bibliotekets roller og den konkrete organisering. Professor Steen Hildebrandt påpegede behovet for at smide vores grundlæggende antagelser op i luften for at se på dem med nye øjne. Det gælder også for bibliotekerne, så vi ikke, som Jern-Henrik, risikerer at "vi er faret vild, men skyder en god fart!".

I stedet for at kopiere løsninger, der virker i dag, er vi nødt til at identificere 'best future practice'. Her gav de to inter-

ationale oplægsholdere, Lorcan Dempsey fra OCLC og Minna Karvonen fra Finlands Nationale Digitale Bibliotek deres bud på fremtiden og på hvordan, man kan tænke digital infrastruktur. Centralt i diskussionen står, hvordan man kan bruge den innovation, der findes decentralt, samtidig med at man kan udnytte de fordele, som en national model med mange samarbejdspartner kan give.

Det fælles og det lokale

Den traditionelle samarbejdsmodel for bibliotekerne udfordres i takt med den digitale udvikling. Diskussionerne og gruppearbejdet på årets ledermøde viste, at der er forståelse for, at bibliotekerne er nødt til at indgå i mere formaliseret samarbejde. Der er behov for nye organiseringsformer, og også lokalt skal der arbejdes og samarbejdes på nye måder.

Ikke uden grund var temamødet om nye organisations- og institutionsmodeller et af de mest besøgte. Bibliotekerne er i forandring. Skal udfordringen løftes kræver det et klart koncept for fælles digital infrastruktur, og det kræver en klar arbejdsdeling, så der også fremadrettet tages lokalt ansvar for udvikling og formidling.

Det er ikke enten eller. Der skal skabes fælles løsninger, men med lokal innovation, så bibliotekernes kerneopgaver fortsat både fastholdes og udvikles.

Mikkel Christoffersen

Digitale udfordringer i internationalt perspektiv

Lorcan Dempsey, OCLC og Minna Karvonen, Finlands Nationale Digitale Bibliotek, udgjorde en spændende duo på Biblioteksledermødet 2010 i Nyborg

OPLÆG

Dempsey og Karvonen kom på efter en større netværksøvelse, hvor deltagerne ved ottemands-bordene havde diskuteret lokal versus national styring af digitale indkøb, formidling og infrastruktur. Hvor Lorcan Dempsey overbevisende præsenterede en strategi for bibliotekerne i en fuldt digitaliseret verden, præsenterede Minna Karvonen det ambitiøse og omfattende finske nationale digitale bibliotek. Ikke mindst fokuserede hun på, hvori udfordringerne bestod og stadig består. Lorcan Dempsey talte om andre aktører på kultur- og underholdnings-scenen, og hvordan de opererer, mens Minna Karvonen gennemgik en national mastodont. Oplæggene komplementerede hinanden i behandlingen af mulige modeller for en central infrastruktur.

Vælg din branche

I 2010 annoncerede den amerikanske online videoudlejer og -streamer Netflix, at den ville outsource sin tekniske infrastruktur til Amazon Web Service. Amazon er vel at mærke en konkurrent. Netflix har tydeligvis set sig selv i spejlet og gjort sig klart, at man vil fokusere på kundepleje, ikke it-strukturer. Den digitale udvikling har gjort firmaer friere til at vælge – og navnlig fravælge.

Udfordringen bliver nu at gøre op med sig selv: Hvilken branche er vi egentlig i? Kundepleje, produktinnovation og infrastruktur er helt forskellige fænomener, der kræver forskellige kompetencer, men som traditionelt har været samlet inden for samme mure.

Det er måske værd at bemærke, at hverken Netflix eller Amazon gør det meget i produkt-innovation, for produkterne er egentlig helt traditionelle bøger og film.

De to firmaer er dog ganske ferme til kundepleje. Fra Amazon kender vi funktioner som 'andre købte' og lignende. De har ligeledes udviklet en Facebook-applikation, så ens venners fødselsdage fremdrages med gaveforslag baseret på ord i deres profiler. Netflix anbefaler film til kunderne baseret på tidligere valgte film, genre og pointgivning.

Disse firmaer prøver ikke at styre udbudet, som biblioteker traditionelt gør. De prøver at styre efterspørgslen. Udbud styrer man ved at indkøbe og tilgængeliggøre. Efterspørgsel styrer man ved at lægge sig i halen på brugerne og blive synlig overalt i deres digitale liv.

Central digital infrastruktur

Styring af efterspørgsel kræver viden om brugerne, dvs. data om deres færden. Det kræver paradoksalt nok en stærk, digital infrastruktur. Det er samtidig den gode nyhed, for der er ingen grund til, at det enkelte bibliotek skal bebyrdes med store, infrastrukturelle opgaver. Den slags ordnes bedre og mere rationelt fra centralt hold. Når der løftes i flok på de perifere, men nødvendige opgaver, frigives tiden og energien for biblioteket til at sætte ind lige dér, hvor de for alvor gør en forskel for brugerne. Det er ikke uvæsentligt i tider med stadigt stigende evaluerings- og kontrolkrav, for man klarer

sig bedst ved at have de fleste ressourcer investeret der, hvor de giver den største effekt.

Minna Karvonen præsenterede netop en sådan massiv, centralt styret infrastruktur. I en meget detaljeret og levende præsentation var der stof nok til mange artikler. Det var dog slående, hvor få de tekniske problemer egentlig var sammenlignet med de institutionelle og rent menneskelige problemer i et så omfattende projekt. Bare fordi de fleste er enige om, at man er på rette vej, er det ikke ensbetydende med, at alle også føler, det foregår på den rigtige måde.

I lyset af andre af biblioteksledermødets diskussioner står det dog ganske klart, at det er den vej man skal: Centralisering af den digitale infrastruktur. Det står dog lige så klart, at der bliver sten på vejen – og ikke nødvendigvis af teknisk karakter.

Det man er bedst til

Bibliotekerne er som alle andre offentlige institutioner fanget i krydspres mellem nye, selvvante brugergrupper, et samfund i hastig forandring, svindende ressourcer og et væld af nye aggressive aktører på markedet. En offensiv og konstruktiv strategi involverer givetvis, at man sætter vognene i cirkel og fokuserer på det, man er bedst til; formidling af litteratur og information til borgerne, for er det ikke den branche, man egentlig er i?

Gitte Smed

Dyrt papir og billige bites... mere digitalisering venter

Lars Frelle-Petersen, digitaliseringschef fra Finansministeriets digitaliseringsenhed, berettede om planerne for den fælles offentlige digitalisering i de kommende år

Lars Frelle-Petersen afslørede ikke konkrete planer for biblioteksområdet, men fortalte med et glimt i øjet, at han havde fjernet bibliotekerne fra præsentationstitlen pga. bibliotekernes uvisse status i fremtiden. Med denne indledning, var scenen sat for et ridt hen over de tiltag den digitale taskforce arbejder hen imod og reformernes indvirkning på stat, kommuner og borgere.

Finansministeriet og digitalisering

Da finansministeriet for år tilbage påbegyndte arbejdet med at reformere den offentlige sektor, ville man næppe have forestillet sig det omfang, digitaliseringen har antaget i dag – med NemId som det aktuelle eksempel. Digitaliseringsporteføljen omfatter strukturforandringer på flere velfærdsområder og i den offentlige forvaltning med Digital Tinglysning, Politio- og domstolsreform og centralisering af Statens IT og SKAT – for nu bare at nævne nogle af de seneste års markante eksempler. Finansministeriets interesse i digitaliseringen er skarpt fokuseret på ressourcebesparelser i den offentlige sektor og hård prioritering af de offentlige midler, da den krise, der udspiller sig i verdens økonomier, antages at være et grundvilkår mange år fremover. Både OECD's 20/20-plan og EU's strategi *Europa 2020* er væsentlige faktorer i den strategi, Danmark skal følge de næste fem år.

Den fjerde digitaliseringsstrategi

Kommissariatet for arbejdet med den nye fælles offentlige digitaliseringsstrategi, som skal være gældende fra 2011 og frem til udgangen af 2015, er netop blevet godkendt. De næste 6-7 måneder skal de

seks ministerier, KL og regionerne, som står bag projektet om den fælles offentlige digitaliseringsstrategi, formulere retningen og konkrete indsatser. Samarbejdet om fælles dansk e-government mellem kommunerne, staten og regionerne startede allerede i 2001 og har indtil nu resulteret i tre digitaliseringsstrategier.

Den nye strategi ventes offentliggjort til foråret, men det ligger allerede nu fast, at Danmark fortsat skal være et forgangsland for massiv digitalisering, og at administration af SU, skoler, socialvæsen, beskæftigelse, erhverv, sundhed, miljø og universiteter skal i spil. For eksempel vil undervisningsmaterialerne i folkeskolens ældste klasser være digitale i 2015.

Det fælles offentlige samarbejde finansierer borgerportalen borger.dk ud af et samlet budget i 2007-2010 på kr. 400 mio. Borger.dk er et godt eksempel på det fælles offentlige samarbejde, og på hvordan kommunerne kan udnytte centrale løsninger i deres egen forvaltning ved at bruge portalens selvbetjeningsløsninger og borgerrettede tekster i kommunes egen formidling på deres hjemmeside.

Tendenser i den kommende strategi

Tendenserne frem mod 2015 kan samles i tre punkter:

- Fuld digital kommunikation mellem det offentlige og borgerne/virksomhederne.
- Digitalisering af de store velfærdsområder
- Mere effektiv digitalisering og udnyttelse af stordriftsfordele og standardisering.

Bibliotekernes rolle

Et af de ubesvarede spørgsmål i det fælles offentlige digitaliseringsamarbejde er bibliotekernes status og fremtid. Skal biblioteket være fremtidens museum for kulturarv, mobile infohubs, kulturhuse, centrum for borgernes adgang til offentlige digitale materialer eller noget helt andet?

OECD's kommentarer til den hidtidige strategi var, at den offentlige digitalisering ud over effektivisering også skal sørge for en omfattende modernisering, hvilket kan få stor betydning for bibliotekerne. Et fremtidigt scenarie med meget mere borgerservice og færre bibliotekariske dyder er snublende nær, og ganske realistisk ifølge Lars Frelle-Petersen. Bibliotekerne har eksempelvis en nøglerolle i kontakten til borgerne og i det offentlige bestræbelser på at opdrage borgerne til at betjene sig selv – og at lære dem hvordan.

På et spørgsmål, om samarbejdet vil skyde midler i udviklingen af et fælles digitalt bibliotekstilbud, lød det prosaiske svar – "Der er ingen nye penge", og de midler, der skal til en eventuel fælles løsning, skal findes i det eksisterende system, for eksempel ved en mere intelligent anvendelse af de eksisterende midler. Budskabet var dog, at bibliotekerne besidder visionerne, er digitalt succesfulde og skal bindes yderligere sammen, at bibliotekerne er centrale i kontakten med borgerne og endelig, at bibliotekernes fremtidige rolle vil være af dannelsesmæssig karakter ved at bidrage med kvalitet og retning i det digitale dannelsessamfund.

OPLÆG

Jakob Heide Petersen

Bibliotekerne og best future practice

Hvis fremtiden med sikkerhed er radikalt anderledes end fortiden, skal vi til at lære på nye måder og finde nye metoder til innovation og udvikling

OPLÆG

Professor Steen Hildebrandt gav med dette afsæt deltagerne på årets ledermøde noget at tænke over. Udfordringen består ifølge Hildebrandt i, at Danmark befinder sig i en stadig hårdere global konkurrence, hvor udviklingen af et innovationssamfund er den eneste mulighed for at bevare konkurrenceevne og velstand.

Fortidens tankegods

Med henvisning til oplægget fra Finansministeriet påpegede Hildebrandt, at der næppe kommer 'nye penge', men at der er masser af 'gamle penge' i form af de økonomiske og personalemæssige ressourcer, som bibliotekerne allerede råder over.

De 'gamle penge' er imidlertid bundet i institutioner, procedurer og produkter, som ikke nødvendigvis er svaret på fremtidens udfordringer. Desværre er der en tendens til at videreføre fortidens tankegods uden at analysere fremtidens udfordringer; strategierne får eget liv, før vi har drøftet, hvad det egentlig er, vi vil. Med et citat fra Jern-Henrik er der risiko for "at vi er faret vild, men vi skyder en god fart".

Derfor er der behov for kritisk refleksion over vores grundlæggende antagelser og for at kaste antagelserne op i luften – ikke for at smide dem væk, men for at få øje på dem. Hildebrandt fremhævede, at vi begriber med vores begreber, og at der i en forandret verden er behov for nye begreber for at begribe nye samfundsmæssige fænomener og muligheder. Or-

det bibliotek betyder oprindeligt bog-samling, og institutionens navn kunne være et eksempel på, hvordan begreber sætter rammer for løsningerne.

Ansvar for innovation

Bibliotekslederne blev opfordret til selv at tage ansvaret for innovation og udvikling. Man kan ifølge Hildebrandt ikke forvente, at Finansministeriet eller andre nationale myndigheder finder nye løsninger.

Hildebrandt hævdede, at nogle institutioner er særligt systembevarende og konservative. Der blev derfor opfordret til at skabe rum for lokal udvikling. Man skal ikke tro, at nytænkning og innovation blot kan lægges ind i strategier og planer. Man kan kun gøre noget anderledes, hvis mennesker handler og tænker anderledes. Det indebærer, at der er behov for helt nye metoder til ledelsesudvikling.

Den store udfordring er naturligvis at skabe de institutioner og løsninger, der adresserer fremtidens behov og problemer. Det er særligt vanskeligt, fordi vi er opdraget til at reflektere og lære af erfaringen eller af best practice. Vi har med andre ord en tilbøjelighed til at skabe løsninger, der kopierer noget, som virker i dag, eller som har løst problemer tidligere. Der er i stedet behov for at identificere 'best future practice'. Det gøres ved at blive bedre til at lytte efter, hvad fremtiden kræver af os, og finde de spørgsmål, som fremtiden stiller til os.

Lær af fremtiden

Den tyskfødte teoretiker, Otto Scharmer, der underviser på Massachusetts Institute of Technology, giver i bogen *Teori U* en række forslag til, hvordan vi kan lære af fremtiden, mens vi former den. Et af hans centrale begreber er 'downloading', som svarer til vanetænkning. Den er vigtig for at klare dagligdagen og de almindelige arbejdsopgaver, men vi kan ikke skabe udvikling og innovation, medmindre vi kan suspendere downloading.

Et andet nøglebegreb er 'presencing'. Det er en sammensætning af sensing og presence – det vil sige at være til stede i nuet og at mærke efter. Det handler både om at lytte til omverdenen, til én selv og til andre. Det indebærer at drage på læringsrejser sammen med andre, og som leder at gøre op med et hierarkisk ledelsessyn til fordel for en mere tværfaglig tilgang til ledelse. Der er samtidig behov for at være mere eksperimenterede i forhold til problemer og udbredt brug af prototyper.

Flere spørgsmål end svar

De biblioteksledere, der havde forventet svar fra Hildebrandt på fremtidens ledelsesudfordringer, gik muligvis hjem med endnu flere spørgsmål. Men måske også med en lidt klarere idé om karakteren af udfordringen og med Scharmers bog som en værdifuld litteraturanbefaling.

ÅGERUP

BIBLIOTEK

TEMA MØDER

Open Access – bibliotekernes rolle?

Oplægsholdere: Dekan Carsten Riis, Aarhus Universitet og professor Steen Markvorsen, Danmarks Tekniske Universitet

Temamødet om Open Access på biblioteksledermødet 2010 i Nyborg var ét af de mindre af slagsen, men til gengæld var det et bredt sammensat og meget engageret publikum. Mødet kunne snildt have været et par timer endnu. Der var ikke engang tid eller lyst til pause!

Efter velkomsten fra mødeleder Lise Mikkelsen, DEFF, præsenterede Bo Öhrström, vicedirektør i Styrelsen for Bibliotek og Medier, status på Open Access Udvalgets store arbejde, der munder ud i en rapport til videnskabsministeren i december. Udvalget er bredt sammensat og henlagt i DEFF som følge af EU-Ministerrådets anbefalinger om videnskabelig information i en digital tidsalder fra 2007. Udvalget skal med sin rapport komme med en række anbefalinger til og konkrete anvisninger på, hvordan Danmark kan leve op til krav om fri adgang til videnskabelig litteratur og data samt langtidsbevaring af samme. Rapporten er tæt på sin endelige revision efter en bred og grundig høringsfase. Den første version kan ses på styrelsens hjemmeside.

Spørgelysten meldte sig allerede tidligt, og der udspandt sig en diskussion om grønne og gyldne modeller og finansieringen heraf. Open Access Udvalget satser på grøn Open Access; dvs. selvarkivering i institutionelle, digitale arkiver – de såkaldte institutional repositories.

Open Access på universitetet

Carsten Riis, dekan på Aarhus Universitet, fulgte op med en præsentation af

Open Access set fra en universitetsleders side. I Aarhus har man med rektoral opbakning iværksat en Open Access-kampagne baseret på oplysning og frivillighed. Man er som andre steder ked af, at universitets kandidater ikke efter endte studier kan få adgang til de digitale ressourcer, de lærte at bruge på universitetet. Det hæmmer dem i deres videre virke og er et spild. Man er heller ikke blind for, at forskningspublicering er under udvikling og fragmenterer mere og mere. Giver begrebet 'tidsskriftnummer' overhovedet mening mere i en digital verden, og hvad gør man med f.eks. blogs og peer review?

På Aarhus Universitet udgives årligt ca. 11.000 publikationer – heraf 9.000 forskningspublikationer. Man har valgt at lægge sin energi i det muliges kunst og inddrager bl.a. biblioteket i at fortælle de gode historier om Open Access; ikke mindst dem om øget opmærksomhed grundet den frie adgang, og hvilken forsker ønsker ikke øget opmærksomhed? Biblioteket finder her en ny rolle i at fungere kvalificerende og faciliterende i forskningsprocessens afsluttende dele.

Der er udgivet en Open Access-brochure, der findes på universitetets hjemmeside, og som gik rundt blandt temamødets deltagere. Temamødedeltagerne ville her vide, hvor det nationale aspekt er, og der blev spurgt grundigt ind til bibliotekets rolle og dets synlighed, som blev kaldt både for lidt og for meget.

Forskellige kulturer

Steen Markvorsen fra Danmarks Tekniske Universitet fik æren af at runde af, og det gjorde han med et bredt favnende indlæg om altings foranderlighed og vigtigheden af kulturer og subkulturer. De videnskabelige discipliner har vidt forskellige kulturer, når det gælder forskningskommunikation. Højenergi-fysikere og matematikere har en lang tradition for pre-prints og for at debattere forskningsresultater lang tid før endelig publicering. Kemikere er ganske anderledes. Og humanioras publiceringsmønstre er noget helt tredje.

I publiceringsprocessen tilskrives dokumenterne nye metadata for hvert trin og aktivitet. Open Access betyder store ændringer i denne værdiforøgelse, og det kræver opmærksomhed og læringsvilje hos alle. Steen Markvorsen sluttede af med fire spørgsmål til Open Access og bibliotekets mulige rolle i problemstillingerne: Hvor åben bliver Open Access, og hvor tilgængelige bliver tingene egentlig? Hvordan skal den dynamiske metadata tilskrivning håndteres, og hvordan skal kvalitetssikring arrangeres?

Seancen sluttede, mens diskussionslysten var intakt. Copyright og ophavsret blev vendt, og det samme gjorde Open Access-publicering under tvang eller frivilligt. Tydeligt er det i al fald, at der er masser at tage fat på, og at temamødet berørte et højaktuelt emne.

Mikkel Christoffersen

E-bøger – konsekvenser for folkebibliotekerne

Oplægsholdere: Direktør Steffen Sørensen, Publizon, og områdeleder Lilian Madsen, Statsbiblioteket

Efter mindst 10 års tilløb forventer hele den danske bogbranche, at e-bøgerne får et snarligt gennembrud. Netboghandelen Amazon satser og sælger stort. Læseenhederne (e-bogslæserne) er blevet mere brugervenlige, men også de nye tablet-computere med berøringsfølsom skærm har et stort potentiale som platform for e-bøger.

Bibliotekerne træder vande

På folkebibliotekerne har man længe været opmærksom på e-bogens potentiale, og bibliotekerne har i flere år tilbudt deres brugere et udvalg af danske og udenlandske e-bøger, der har været begrænset af de få titler udgivet på dansk. Fra 2011 skal bibliotekernes fælles udlånsportal for e-bøger erstattes af en ny løsning, og samtidig er der stor rådvildhed i bibliotekssektoren omkring e-bøgernes rolle i en bibliotekssammenhæng.

Det fremgik klart på temamødet om e-bøger på biblioteksledermødet. Lederne gav udtryk for, at udlånet af e-bøger ingen reel betydning har endnu, tværtimod oplever bibliotekerne stadig en meget stor efterspørgsel efter de trykte bøger. I fremtiden forventer de dog, at e-bøgerne vil indebære radikale ændringer i anvendelsen af ressourcer.

Der er rigtig mange problemstillinger i spil omkring e-bogsmarkedet. Usikkerheden om konsekvenserne af de digitale bøger fylder meget for alle involverede: forfattere, forlæggere, detailhandel – og biblioteker.

Et drama i tre akter

Steffen Sørensen, direktør i virksomheden Publizon, der har fokus på blandt andet digital publicering, illustrerede det i sit oplæg på temamødet som et drama i tre akter:

Første akt er digitaliseringen, som omfatter alt fra måden, der skabes indhold og distribueres på, til måden, der forbruges på. Der vil komme nye aktører på banen, som skaber uorden i de kendte mønstre. Nye forretningsmodeller vil opstå. Et eksempel fra musikkens verden er TDC Play. Her får brugeren fri adgang til musik som del af sit internetabonnement. Netop det eksempel fik i øvrigt nogle mødedeltagere til at udtrykke frygt for, at bibliotekernes tilbud ikke kan hamle op med sådanne nye forretningsmodeller.

Anden akt i dramaet er ifølge Steffen Sørensen nedsmeltningen. Indtægterne fra de digitale medier kompenserer ikke fuldt ud for tabet af indtægter fra de analoge medier, og nogle af spillerne vil bukke under.

Tredje akt byder på en ny begyndelse, hvor de overlevende finder nye veje. Der bliver med andre ord tale om en opbrydning og en omfordeling af indtægter og kendte roller.

Erfarne forskningsbiblioteker

Hvis folkebibliotekerne skal se sig om efter erfaringer at pejle efter, springer forskningsbibliotekerne i øjnene. Mens e-bogen har stået i stampe de seneste 10 år, er forskningsbibliotekernes udlån af fysiske tidsskrifter i meget høj grad erstattet af downloads fra elektroniske tidsskrifter. Det har medført mange afledte ændringer.

Lilian Madsen, områdeleder på Statsbiblioteket, fortalte, at det havde haft en mærkbar effekt på sammensætningen af medarbejdernes kompetencer. Antallet af bibliotekarere og assistenter er f.eks. faldet, mens antallet af akademiske medarbejdere med bl.a. it-kompetencer er steget.

Indholdet af arbejdet har også ændret sig radikalt, og der bruges mange ressourcer på at skaffe brugerne adgang til de digitale medier. Før brugeren kan downloade sin artikel med ganske få klik, ligger der et stort arbejde med at skaffe og sikre den elektroniske adgang.

Kontrollen over materialevalget er til dels gået fra bibliotekets eget indkøb af nøje udvalgte titler til et konsortiefællesskab, der anskaffer emnemæssigt brede pakker.

En uheldig og paradoksalt ændring er det, at mens de fysiske materialer nemt kan lånes af brugere på andre biblioteker, gælder det samme ikke for de digitale materialer. Licensaftalerne begrænser adgangen af mange digitale materialer til udvalgte grupper af brugere – eller tillader kun adgang, hvis brugeren befinder sig i bibliotekets lokaler.

Fremtidige udfordringer

Ifølge Lilian Madsen er udfordringerne for det digitale bibliotek i forhold til brugerne at synliggøre materialerne og betingelserne for adgang. Når brugerne har fået adgang, har de behov for værktøjer og kompetencer til at finde rundt i de enorme mængder af information.

For at lykkes med det digitale bibliotek må de ansatte og bibliotekerne samarbejde, samarbejde – og samarbejde. E-bøgernes indtog på bibliotekerne skulle dermed gerne blive et drama i to akter med digitalisering og en ny begyndelse.

Ann Poulsen

Nye organisations- og institutionsmodeller

Oplægsholdere: Bibliotekschef Lone Knakkegaard, Vejle Bibliotekerne, områdeleder Mette Høxbro, Vesterbro og Sydhavns Biblioteker, og IKT-chef Tove Bang, ASB Bibliotek

Bibliotekernes traditionelle kerneopgaver står for fald. Samlingen er ikke længere den eneste ene. Den vante måde at tænke organisering på er også under pres. Hvordan organiserer man et moderne bibliotek? Skal indsatsen bygges op om driftssikkerhed, eller er fleksibilitet nøgleordet?

Dette var problemstillingen på det velbesøgte temamøde, hvor IKT-chef Tove Bang, ASB Bibliotek, Aarhus Universitet, bibliotekschef Lone Knakkegaard, Vejle Bibliotekerne, samt chef for Kulturanstalten, Mette Høxbro, hver gav deres bud på udfordringerne. De tre oplægsholdere repræsenterede forskellige organisatoriske verdener; henholdsvis forsknings- og folkebiblioteker samt et kulturhus.

Fusionsbølgens rasen

Regeringen har en ambition om et Danmark i verdensklasse. EU-Kommissionen har en tilsvarende om et Europa som økonomisk verdensleder. Midlet hedder uddannelse, forskning og innovation. Det peger i retning af stærkere uddannelsesinstitutioner og forskningsbiblioteker i de kommende år. En forudsætning for et tilpasset bibliotekstilbud hedder en ny organisering. Men hvilken? Tove Bang har flere bud på fremtidens organisering af biblioteket.

Bibliotekerne skal fokusere deres indsats på at bringe værdiforøgelse til modersinstitutionen, altså fokusere på 'Learning and Faculty Support'. Dette forudsætter tættere samspil med ledelsen om fælles

strategier. Denne netværksorganisation fordrer en mere faciliterende bibliotekar, der som co-creator, medunderviser og innovatør skal kompetenceudvikles. På ASB Bibliotek har man tilbudt masteruddannelser til alle ansatte.

Det går langsomt

Den digitale realitet kom for alvor til forskningsbibliotekerne for godt et årti siden med bl.a. DEFF's fødsel, fælles licensindkøb og koordinerede it-løsninger. Noget senere er den realitet kommet til folkebibliotekerne, hvis børnesygdomme har klare paralleller til dengang. Dog er udfordringen anderledes. For hvordan redefinerer man en organisation, hvis brugere er 'alle', hvis emner er relevante for 'alle', mens den samtidig skal redefinere sine egne kerneopgaver?

Lone Knakkegaard leverer ingen svar, men hæfter sig ved de nye muligheder for folkebibliotekerne. Der skal etableres en projektorganisering samt en fleksibel netværksorganisation – gerne i nye partnerskaber og sammen med brugerne. Forudsætningen for en sådan service- og organisationsudvikling er medarbejderens helhedsforståelse og respekt for andres kompetencer. Her ligger en væsentlig ledelsesmæssig opgave.

Kultur er shareware

"Kultur er shareware, og partnerskaber er det nye 'sort'". Ordene er Mette Høxbros, men de kunne være udtalt af alle i forsamlingen. I udtrykket ligger, at mantraet fra sidste års biblioteksledermøde ikke var tilfældigt: Kulturpartnerskaber er vir-

kelig en god idé. Og en nærliggende løsningsmodel for biblioteker, der gerne vil favne 'alt', men som hverken har kompetencer eller ressourcer til det.

Kulturanstalten er skabt med udgangspunkt i nyt ledelsesparadigme i Københavns Kultur- og Fritidsforvaltning baseret på tillid og med fokus på nedrivning af søjler og opbygning af decentralisering. Ved at samle 56 kulturinstitutioner, herunder tre biblioteker, i én organisatorisk enhed er der frigjort tanker om f.eks. administrative fællesskaber og rum for fælles udviklingstiltag. En måde at organisere nye kompetencer på er netop at udnytte de tilstedeværende på tværs centralt i organisationen såvel som decentralt – med andre ord: Work smarter!

Work smarter

Denne slutreplik falder godt i tråd med såvel Jens Thorhauges som Finansministeriets Lars Frelle-Petersens oplæg på biblioteksledermødet om digitaliserings nødvendighed: Vi skal arbejde smartere. Essensen i de tre oplæg samt deltagernes bemærkninger var entydige. Bibliotekslederne ønsker at reorganisere sig. De påtager sig gerne nye roller, de indoptager gerne nye kompetencer og danner partnerskaber. Men det forudsætter et nyt mindset hos alle. Et let slidt citat kunne således være en passende opfordring til lederne: "Du skal selv være den forandring, som du ønsker at se i verden".

Jakob Nedergaard Mortensen

TEMA
MØDER

Det digitale univers i det fysiske rum

Oplægsholdere: Webkonsulent Mette Bom, Kulturarvsstyrelsen, og kommunikationsmedarbejder Birgitte Kjærgaard, IT og Kommunikation, Aarhus Kommunes Biblioteker

Hvis vi skal formidle det digitale univers i det fysiske rum, er det så nok med en storskærm mellem bibliotekernes hylder? Eller skal bibliotekerne i højere grad tænke i ny, offensiv, personlig formidling af det, vi i fagsprog kalder e-ressourcer? Disse mere eller mindre retoriske spørgsmål dannede rammen for temamødet om de nye oplevelseskoncepter, der er brug for i arbejdet med at skabe meningsgivende samspil mellem det fysiske rum og bibliotekets digitale ressourcer.

Bibliotekerne på Sporet

Projektleder Birgitte Kjærgaard gav et interessant bud på, hvor og hvordan et sådant oplevelseskoncept kunne udfoldes, da hun fortalte om projektet *Bibliotekerne på Sporet*. Projektet er et samarbejde mellem blandt andre Aarhus Kommunes Biblioteker og DSB om at markedsføre bibliotekernes samlede webressourcer til de mange tusinde togpassagerer. Målet er at placere biblioteket i de rejsendes bevidsthed som kilde til underholdning, viden og kulturoplevelser. DSB ser et potentiale for at skabe merværdi for de togrejsende og give dem muligheden for at anvende transporttiden på de lange togstrækninger bedst muligt.

Ambitionen er at skabe helhed i formidlingen af bibliotekets tilbud. Det vil sige, at eksempelvis en artikel om litteratursiden. dk i *Ud & Se* ikke står alene, men følges op af bogbidder til podcast og fysisk informationsmateriale i form af skilte; tilsammen appetitvækkere, der skal gøre de togrejsende opmærksomme på de oplevelser, der ligger og venter.

Projektet bygger på et partnerskab mellem vidt forskellige aktører, der ser forcer i hinandens tilbud, erfaringer og daglige berøringsflader med borgere.

1001 fortællinger om Danmark

Hvis vi vil tænke i helheder og skabe stærke koblinger mellem det digitale univers og det fysiske rum er det nødvendigt at tænke i begge retninger. Netop formidling af fysiske rum i det digitale univers er omdrejningspunktet for projektet *1001 fortællinger om Danmark*. Mette Bom fra Kulturarvsstyrelsen præsenterede dette nye formidlingstiltag, hvor brugeren møder vores omfangsrige, fysiske kulturarv på nettet.

Nøgleordene er personificeret, fortællende formidling og brugerinddragelse. På sitet er et kalejdoskopisk udsnit af den danske kulturarv repræsenteret, fra gravhøje til Flyvergrillen i Kastrup. De 1001 fortællinger om Danmark blander billeder og beskrivelser fra de mange steder, og borgerne kan selv uploade anekdoter og fortællinger om deres yndlingssteder i det danske kulturlandskab.

Mette Bom fremhævede de gode erfaringer med at udbrede kendskabet til sitet gennem 17 forskellige widgets, som blandt andet museer kan integrere i deres lokale formidling. *1001 fortællinger om Danmark* bygger på tanken om samspil med andre platforme, blandt andet med bibliotek.dk. Der er allerede indgået aftale om, at sitets fortællinger kobles på bibliotek.dk.

De to oplæg belyste, hvordan grænserne mellem offline og online bliver mindre

og mindre relevante i et brugerorienteret perspektiv. Dette udgangspunkt er vigtigt for bibliotekerne i udviklingen af nye oplevelseskoncepter, der styrker formidlingen af digitale ressourcer og gør dem mere synlige for brugerne.

Specialforretning og bazar

Temamødets deltagere satte i diskussionen fokus på to forskellige idéer eller indfaldsvinkler: Mere strategisk, målrettet information som i en specialforretning eller tilfældighedsbaseret formidling som i en bazar.

Den målrettede information kan for eksempel udmønte sig i specialsyede pakker, der kan formidles til særlige grupper med identificerede behov, herunder elever på erhvervsskoler, kursister på VUC eller deltagere i læsekredse.

Bazartankegangen lægger op til mere impulsive, uformelle happenings i biblioteksrummet. Tit formidler bibliotekarere en e-ressource til en enkelt bruger ad gangen. Hvorfor ikke være mere opsøgende og invitere flere brugere til at kigge med i fem uforpligtende minutter? For eksempel gennem korte annonceringer via højtaleranlæg.

Et af temamødets vigtigste, afrundende pointer var, at bibliotekets personale er de bedste ambassadører for den brede palet af digitale tilbud og videnskilder. Denne rolle kalder på at blive udfoldet og sat endnu mere i spil.

Kamma Kirk Sørensen
og Lisbet Vestergaard

Borgerservice – gøgeunge eller relevant biblioteksopgave?

Oplægsholdere: Bibliotekschef Jørgen Bartholdy, Skanderborg Kommunes Biblioteker, og formand Pernille Drost, Bibliotekarforbundet

Fronterne var skarpt trukket op, da temaet om borgerservice som et bibliotekstilbud blev diskuteret. Spørgsmålene var, om bibliotekerne skal varetage borgerserviceopgaver, hvad det i givet fald vil betyde for de øvrige opgaver, bibliotekerne varetager, samt om det vil påvirke biblioteket som det kulturelle frirum, det er kendt som, og som giver biblioteket sin særlige status i befolkningens bevidsthed.

Naturlig biblioteksopgave

“Ja!” sagde Jørgen Bartholdy, bibliotekschef i Skanderborg, selvfølgelig skal biblioteket varetage borgerserviceopgaver. Ifølge Jørgen Bartholdy er det med til at løfte den samfundsoplysende opgave, biblioteket i forvejen har. Desuden ligger det i forlængelse af flere af de opgaver, biblioteket allerede varetager, eksempelvis er der direkte forbindelse til mange af de e-læringskurser bibliotekerne afholder. Det er nemlig primært de problemstillinger, borgerne selv kan løse gennem digitale selvbetjeningsløsninger, der ydes service og hjælp til. På den måde skabes en større sammenhængskraft i bibliotekets opgaver, og det bliver muligt at udnytte den synergieffekt, der er i relationen mellem løsningen af konkrete og meget håndfaste borgerserviceopgaver og de undervisningstilbud af mere generel karakter, som finder sted på biblioteket, eksempelvis undervisning i brug af borger.dk og NemID.

Merværdi

Når borgeren så befinder sig på biblioteket, er det oplagt at tilbyde litteratur og andre materialer, der har relevans til det konkrete problem, borgeren søger hjælp til – eller sagt med andre ord: Tilbyde mere og andet end det, borgeren i første omgang beder om. På den måde får man

sat informationsformidling i spil på en ny og udfordrende måde og fremmer ad den vej oplysning og adgang til viden.

Strategisk tænkning

Set i et kommunalt politisk perspektiv kan det være en fordel for bibliotekerne at varetage borgerserviceopgaver. Den måde biblioteket traditionelt praktiserer borgerkontakt på, kan være med til at rykke kommunen ud af det gamle myndighedsbegreb og udvikle kommunal service i en ny retning. På den måde vil bibliotekerne opnå en mere central placering i det kommunale billede og dermed en større kommunalpolitisk bevågenhed.

Endelig mente Jørgen Bartholdy, at nye opgaver på biblioteket kræver andre og nye kompetencer hos de biblioteksansatte. På den måde kan borgerservice være med til at kompetenceudvikle personalet.

Den fagpolitiske vinkel

“Nej!” indledte Pernille Drost, formand for Bibliotekarforbundet, sit oplæg. Det er ikke ubetinget en god idé at få borgerserviceopgaver ind som en del af biblioteksbetjeningsopgaverne – og hvis man skal, skal det gøres ud fra en gennemtænkt og meget bevidst plan. I den spæde opstart af borgerservice på biblioteker var det tanken, at det skulle betyde et større samarbejde mellem kommunalt ansatte. Som det sker nu, bliver opgaverne blot lagt ud til bibliotekerne uden, at der følger ressourcer med. Dette er ikke en hensigtsmæssig tilgang og vil automatisk give serviceforringelse i biblioteksbetjeningen.

Langt de fleste borgerserviceopgaver har karakter af administrative driftsopgaver frem for formidlingsopgaver. Den diskre-

pans kan betyde strukturelle ændringer i biblioteksserviceringen med risiko for, at biblioteks rolle i samfundet ændrer karakter.

Drift contra udvikling

Pernille Drost satte også spørgsmålstegn ved det kompetencemæssige løft, borgerservice skulle give medarbejderne. De administrative opgaver som borgerservice primært omhandler, giver ikke grobund for at udvikle nye og fremadrettede idéer og projekter. Mange af de opgaver som bibliotekarere er gode til, såsom formidling og informationssøgning, vil blive nedprioriteret på bekostning af konkrete myndighedsopgaver. På den måde bliver det ikke kompetenceudvikling, men aflæring af kompetencer, og bibliotekspersonalet vil blive generalister frem for specialister på informations- og formidlingsområdet. På sigt vil det blive svært at rekruttere nye medarbejdere, da arbejdsopgaverne på biblioteket ikke svarer til de forventninger, der er til jobbet.

Borgerservice er kommet for at blive

I den efterfølgende diskussion var der generel tilslutning til Jørgen Bartholdys linje. Pernille Drost's bekymringer delte deltagerne ikke, og det var generelt holdningen, at biblioteket kan bidrage til udviklingen af borgerserviceopgaver. Der er et stort behov i befolkningen for hjælp i denne sammenhæng, og biblioteket vil snart være det eneste sted, hvor man lokalt kan komme i kontakt med det offentlige. Samtidig er det lokale bibliotek i mange tilfælde med til at sikre et lokalt mødested. Der skal dog sættes rammer for opgaveløsningen, og man skal være skarp på, hvilke opgaver man tager ind i biblioteksrummet.

Eva Sønderstrup-Andersen

TEMA
MØDER

Projektpræsentation

Projekter fra Hovedbiblioteket i Aarhus, Danmarks Pædagogiske Bibliotek, Herning Bibliotekerne, Odense Centralbibliotek, Stæhr Grafisk, Københavns Hovedbibliotek og Lokalbibliotekerne i Aarhus

Som noget nyt var der på dette års biblioteksledermøde en projektpræsentation, hvor seks udvalgte projekter, der enten er støttet af Udviklingspuljen eller af DEFF, blev præsenteret. For hvert projekt deltog en eller to projektsvarlige, der fortalte om projekterne ved hver deres lille stand med plakater og brochurer.

Seks projekter

Det første af de seks projekter, var *Den kompetente Borger*, hvor projektpartnerne sammen med andre centrale aktører vil skabe en model for, hvordan decentrale samarbejdskonstellationer i fremtiden kan imødekomme den enkelte borgers behov for kompetenceudvikling.

Informationskompetence i gymnasiet har som formål at kvalificere debatten om informationskompetence efter den nuværende gymnasireform, hvor der stilles eksplicitte krav til kvalificeringen af gymnasielevs studiekompetence.

I projektet *Landsdækkende Brugerundersøgelse* er der testet en metode til at måle brugertilfredshed på tværs af biblioteker,

men også på det enkelte bibliotek over tid. Målet er at skabe grobund for en national benchmarkingundersøgelse.

Projektet *Limboland* er et integrationsprojekt, der indeholder en film, en dialogrejse, en mentoruddannelse og et forskningsprojekt. Filmselskabet Zentropa har arbejdet tæt sammen med unge nydanskere om at fortælle deres helt egne historier på film.

I *Markedsføringsprojektet* er der gennemført to kompetenceudviklingsforløb i markedsføring af folkebibliotekerne. Resultatet af forløbene foreligger nu i form af en række specificerede markedsføringsplaner og gennemførte projekter.

I projektet *Unge uden Ungdomsuddannelse* er formålet dels at give de unge en positiv oplevelse omkring læring, styrke deres kulturelle og sociale kompetencer samt at understøtte, at de unge får en uddannelse.

En god cocktail

Projektpræsentation faldt sammen med drinks inden middagen og besøget var

stort. Cocktailen af velkomstdrink og inspiration fra gode projekter syntes at falde i god jord hos deltagerne. En ekstra bonus var, at man i de nye lokaler rent faktisk også kunne høre, hvad samtalepartneren sagde.

Om initiativet vil blive gentaget næste år, skal blandt andet deltagernes evaluering vise. Måske skal præsentationen kobles med en kåring af årets bedste projekter. Det kunne være ved, at man inden ledermødet havde fået den samlede sektor til at nominere de fem-seks bedste projekter, som så skulle præsentere deres projekter på ledermødet eventuelt med henblik på at kåre 'det bedste projekt'.

Læs mere om de seks projekter på www.bibliotekogmedier.dk/genvej/ledermode

René Olesen

BILLED TEMA

Biblioteksstatistikken overdrages til Danmarks Statistik

Som nævnt i seneste nummer af *Bibliotek og Medier* samles kulturstatistikken generelt i Danmarks Statistik.

For statistik for folke- og forskningsbiblioteker indebærer det, at Danmarks Statistik overtager modtagelsen af indberetninger fra biblioteker fra og med indberetningsår 2010. De relevante biblioteker har modtaget besked.

Indberetning

Selve indberetningen vil ske med stort set samme indhold som tidligere. Web-indberetning skal ske via virk.dk, men selve webskemaerne vil have et indhold, som ligger tæt på indberetningen for 2009. Folkebibliotekerne skal levere fil-indberetning i helt samme format som tidligere – blot til en anden modtager. Den væsentligste forskel vil være at indberetning skal ske med anvendelse af en digital medarbejdersignatur.

Styrelsen for Bibliotek og Medier har besluttet at stramme op på antallet af forskningsbiblioteker, som skal indberette. Det er sket ved, at definitionen er ændret, således at det er lovbibliotekerne og biblioteker med mere end 1/2 årsværk, som stiller materiale til rådighed for offentligheden – direkte og/eller via lånesamarbejdet – der skal indberette.

I forbindelsen med overdragelse til Danmarks Statistik har styrelsen foretaget en gennemgang og præcisering af den løbende indsamling af data fra bibliotekerne:

- selve den egentlige statistik, som overdrages til Danmarks Statistik
- det nationale biblioteksbarometer med aktuel statusinformation samt
- stamdata om biblioteker, som fortsat vil blive indsamlet af Styrelsen for Bibliotek og Medier.

Styrelsen vil så levere data om f.eks. betjeningssteder og åbningstider til Danmarks Statistik.

I forbindelse med web-indberetningen vil folkebibliotekerne som hidtil få lejlighed til at kontrollere fil-indberettede data.

Præsentation

Danmarks Statistik modtager også statistikdata for 2008 og 2009, som fremover vil være tilgængeligt i statistikbanken. Tal for 2010 planlægges publiceret 30. juni 2011, mens tal for 2008 og 2009 forventes klar tidligere.

Præsentationen af data vil ske i Statistikbanken, www.statistikbanken.dk, med de muligheder, der er i denne præsentationsform. Det betyder, at det bliver muligt for statistikbrugeren i langt højere grad selv at definere hvilke data, der skal sammenstilles.

Der sker en ændring i den mulige detaljeringsgrad i præsentationen. Hidtil har der været en opdeling i seks præsentationskategorier suppleret med en særskilt tabel for, hvad der i 2000 var de nye medier. Dette bliver nu udvidet til 19 præ-

sentationskategorier, som giver muligheder for, at enhver kan gå dybere ned i tal-materialet.

Som led i overdragelsesprojektet har vi specielt diskuteret SBS (Sammenlignende BiblioteksStatistik) med Danmarks Statistik. SBS er udviklet til præcis ét bestemt formål og til en bestemt faggruppe. Til sammenligning er Statistikbanken udviklet til at formidle et væld af forskellige data til en lang række brugere, der spænder fra borgere til forskere. Derfor har Danmarks Statistik anført, at svartider uden tvivl vil opleves som lange i Statistikbanken sammenlignet med SBS. De sammenlignende tabeller i SBS, som de præsenteres i dag, er mulige at realisere i Statistikbankmiljøet. Der vil være nogle enkelte afvigelser fra måden, hvorpå man opnår de samme tabeller.

Statistik på styrelsens hjemmeside

Den hidtidige statistik og SBS fra 2009 og tidligere år vil fortsat kunne ses på styrelsens hjemmeside.

På hjemmesiden vil der også de kommende år blive offentliggjort hovedtal dækkende de sidste ti år samt eventuelle notater med fortolkning og kommentering af tal publiceret af Danmarks Statistik. Da Styrelsen for Bibliotek og Medier vil modtage statistikken for 2010 på samme tidspunkt som alle andre, vil sådanne kommentarer i sagens natur først foreligge på et senere tidspunkt.

Jakob Heide Petersen

Europeana i drift

Efter en lang udviklingsfase åbner portalen Europeana i en egentlig driftsversion i juni 2011. Dermed indledes en ny fase for Europeana, hvor der er langt større behov for at finde helt konkrete løsninger på de udfordringer, som man har mødt i udviklingsfasen.

Europeana åbnede første gang i november 2008 i en forsøgsversion som et fælles europæisk projekt til formidling af digitaliseret europæisk kulturarv. Den nuværende version har fået betegnelsen *Rhinen-versionen* og efterfølges altså til sommer af den første driftsversion, der har fået navnet *Donau*. Navngivningen efter floder er en henvisning til ambitionen om, at den digitaliserede europæiske kulturarv kan flyde frit fra de mange kulturinstitutioner til de europæiske befolkninger.

Fri adgang til kulturarven

Portalen har indtil videre næppe fyldt særlig meget i almindelige danskeres bevidsthed. Europeana er imidlertid interessant, både fordi projektet sætter biblioteker og adgangen til kulturarv på dagsordenen, og fordi Europeana kan blive en drivkraft for formidling af den danske digitaliserede kulturarv både i udlandet og i Danmark. Endelig illustrerer Europeana udfordringerne ved at etablere et digitalt bibliotek.

Det centrale projekt er *Europeana v.1.0*, hvor Styrelsen for Bibliotek og Medier og Det Kongelige Bibliotek deltager som partnere og med eksperter. Det årlige møde for partnerne i *Europeana v.1.0* var arrangeret som en åben konference med titlen *Open Culture*. Her fik deltagerne mulighed for at drøfte væsentlige udfordringer og få en status på udviklingen af Europeana.

Titlen *Open Culture* refererer til bestræbelserne på at forbedre adgangen til samlinger, som i dag er lukket inde i institutioner i hele Europa. Derudover henviser titlen til en ny drejning i udviklingen af Europeana, hvor man forsøger at inddrage brugerne og dele data og tjenester med kulturinstitutionerne.

Ophavsret og prioritering

En væsentlig udfordring for at skabe en lettere adgang til kulturarven er den ophavsretlige beskyttelse, som truer med at skabe det, man i europæisk sammenhæng omtaler som et 'sort hul' for det 20. århundrede i den digitaliserede kulturarv. Det er i mange lande vanskeligt at digitalisere materiale fra det 20. århundrede, fordi det er ophavsretligt beskyttet. Det er samtidig i mange tilfælde det materiale, som er mest interessant for brugerne. Det er imidlertid kun en lille del af dette materiale, der har tilstrækkelig økonomisk værdi til at finansiere en digitalisering på rent kommercielle vilkår.

En anden væsentlig udfordring med at fremme adgangen til kulturarven er at få de enkelte medlemsstater til at prioritere digitalisering, således at der kommer mere indhold i Europeana. Nogle lande har afsat betragtelige økonomiske ressourcer til storstilede digitaliseringsprojekter, mens andre lande har prioriteret dette område meget lavt.

Udover disse rammevilkår er det fortsat et åbent spørgsmål, hvordan man laver et digitalt bibliotek, så det bliver interessant for brugerne, og hvordan man organiserer og finansierer et digitalt bibliotek på længere sigt.

Fra portal til service

Udviklingen af Europeana er i stigende grad et samarbejde om data og udvikling

af services frem for blot udviklingen af en portal. Europeana har fortsat stor betydning som portal, men der er øget fokus på samarbejdet mellem de ca. 1500 institutioner, der pt. deltager i samarbejdet.

Lederen af Europeana, Jill Cousins, præsenterede på konferencen *Open Culture* fire hovedopgaver for Europeana: aggrégér, distribuér, facilitér og engager.

Aggregeringen af metadata om digitaliseret materiale omfatter indsamling, berigelse og kobling af data. Disse data skal kunne distribueres til andre formidlingsuniverser i brugeres webmiljø og til lokale kulturinstitutioner f.eks. gennem udviklingen af webservices.

Facilitering indebærer udvikling af samarbejdet med kulturinstitutionerne om forretningsmodeller, open source, markedsføring og udvikling samt kobling til andet indhold ved hjælp af linked data. Endelig er det en vigtig opgave at engagere slutbrugerne i projekter om brugerskabt indhold, mash ups og sociale netværk.

Det er en strategi, som formentlig vil have større sandsynlighed for at lykkes med at formidle digitaliseret kulturarv til de europæiske slutbrugere. Desuden får Europeana i højere grad karakter af et udviklingssamarbejde, som også giver værdifulde bidrag til den danske udvikling.

EU-kommissionens planer

EU-kommissionen udsendte i efteråret 2009 en meddelelse om de næste skridt for Europeana. Her fokuserede kommissionen på mulige ændringer af ophavsretten, medlemsstaternes bidrag med digitaliseret materiale og den langsigtede finansiering.

Udviklingen af Europeana ledes af Europeanafonden med en bestyrelse bestående af repræsentanter fra sammenslutninger af arkiver, museer og biblioteker. Det daglige arbejde varetages af ca. 35 medarbejdere ved Europeanakontoret hos det hollandske nationalbibliotek i Haag. Organisationen og udviklingen er finansieret af EU-midler fordelt på en lang række projekter og mindre bidrag fra en række medlemsstater i perioden 2009-2013. Der skal i perioden frem til 2013 arbejdes på en permanent organisering.

Kommissionen diskuterer også initiativer inden for ophavsretten bl.a. i relation til forældreløse værker og visse landes bestræbelser på at udforme bestemmelser, der kan fremme digitalisering. Endelig har kommissionen fokuseret på behovet for, at medlemsstaterne udarbejder konkrete planer for levering af indhold til Europeana. Sidstnævnte initiativ blev indarbejdet i de rådskonklusioner som ministerrådet offentliggjorde den 10. maj 2010. Her anmoder ministerrådet kommissionen og medlemsstaterne om at "... udarbejde en køreplan med anbefalinger med henblik på en afbalanceret forøgelse af Europeanas indhold, der dækker alle medlemsstater og sektorer."

Dansk indsats

Det Kongelige Bibliotek og Kulturministeriets departement er i dialog om, hvordan man kan fremme levering af mere dansk indhold i Europeana inden lanceringen til sommer. Derudover deltager en række kulturarvsinstitutioner i tematiske projekter og leverer ad den vej indhold til Europeana. Der er dog endnu ikke mange eksempler på, at materialet flyder den anden vej i form af dansk formidling af Europeana.

Michael Anker

Danskernes Digitale Bibliotek i bevægelse

Arbejdet med Danskernes Digitale Bibliotek er i gang. Der er nedsat en arbejdsgruppe, der skal arbejde med en række fokusområder. Koordinationsgruppen for Netbiblioteker har fået en ny rolle i forhold til Danskernes Digitale Bibliotek, og der er ansat en intern projektleder, der udelukkende har fokus på den digitale udvikling. Det betyder, at de grundlæggende arbejdsvilkår med Danskernes Digitale Bibliotek er ved at blive afklaret.

Arbejdsgruppe

Som opfølgning på anbefalingen i rapporten om folkebibliotekerne i viden-samfundet om at oprette Danskernes Digitale Bibliotek, er der nedsat en arbejdsgruppe. Arbejdsgruppen, der har afholdt to møder, består af repræsentanter fra KL, Kulturministeriet og Styrelsen for Bibliotek og Medier. Arbejdsgruppen refererer til en styregruppe, der består af chefer fra de nævnte organisationer og institutioner. Gruppen skal tilvejebringe et beslutningsgrundlag vedrørende en eventuel etablering af en fælles løsning til digital formidling, der som udgangspunkt kan anvendes af alle kommunale biblioteker og biblioteker inden for andre sektorer.

Den fælles løsning til digital formidling skal adressere fire udfordringer:

Attraktive tilbud. Det er ønskeligt, at borgerne i Danmark får adgang til et tids-svarende digitalt bibliotekstilbud af høj kvalitet. Der er hård konkurrence om brugernes opmærksomhed på internettet, og det er vanskeligt for det enkelte bibliotek at skabe attraktive digitale tilbud på egen hånd.

Bedre eksponering af licensbelagte digitale informationsressourcer. Det er ønskeligt med en bedre eksponering af de databaser, e-bøger, netlydbøger mv., som bibliotekerne har købt adgang til.

Konsolidering. Den tekniske kompleksitet i udviklingen af nye digitale tilbud kan blive en udfordring – især for mindre kommuner.

Samarbejde. Det er vanskeligt for det enkelte bibliotek at optimere ressourceudnyttelsen og reducere dobbeltarbejde uden en fælles ramme for samarbejdet.

Som et led i dette arbejde skal arbejdsgruppen afdække en række temaer: Under temaet *Kvalitet og indhold* handler det blandt andet om parametre for service og kvalitetsniveauer samt modeller for indkøbssamarbejdet.

Temaet *Tekniske forhold* vil afdække relationerne til andre digitale løsninger på biblioteksområdet, se på metadata og datasamarbejde, åbne standarder, brugerskabte data, styringsaspekter mv.

Endelig vil arbejdsgruppen under temaet *Økonomi og finansiering* have fokus på udviklingsomkostninger, potentielle forretningsmodeller, tilkøbsydelse, brugerbetaling, vurdere stordriftsfordele m.m.

Gruppen skal komme med forslag til tre modeller af forskellig størrelse, som kan danne et beslutningsgrundlag for, om Danskernes Digitale Bibliotek skal realiseres.

Koordinationsgruppen

Koordinationsgruppen for Netbiblioteker har påtaget sig en udvidet rolle. Hidtil har gruppen taget stilling til udmøntningen af de midler, styrelsen har

afsat til støtte til netbiblioteker. Fremover vil koordinationsgruppen såvidt muligt forholde sig til alle digitale udviklingstiltag. Det sker først og fremmest for at undgå unødigt dobbeltudvikling. I praksis indebærer det blandt andet, at koordinationsgruppen træffer beslutning om netbiblioteksmidler og kan komme med anbefalinger om brugen af Cb-udviklingspuljen og Udviklingspuljen.

Det betyder, at alle initiativer, der er rettet mod en større kreds af folkebiblioteker og omfatter formidling på internettet eller nye medier, fremlægges og drøftes på koordinationsgruppens møder. Hensigten er at sikre, at initiativerne er i overensstemmelse med tankerne om Danskernes Digitale Bibliotek og at koordinere med henblik på at undgå dobbeltudvikling. Styrelsen vil betragte koordineringen i koordinationsgruppen som en forudsætning for opbakning og eventuel økonomisk støtte fra styrelsen.

Det betyder dog ikke, at alle aktiviteter skal godkendes og sanktioneres af dette forum, men blot at der så vidt muligt foregår en koordinering, mens den digitale formidling er i en potentiel overgangsfase. Der er afholdt første møde i koordinationsgruppen, hvor den ny rolle blev diskuteret og godkendt.

Følg med

For at sikre en bred forankring og kendskab til Danskernes Digitale Bibliotek er der etableret en ny temaside på Bibliotek og Mediers hjemmeside. Temaet hedder *Udvikling af det digitale bibliotek*, og her vil nyheder og nye initiativer blive lagt ud.

Se www.bibliotekogmedier.dk/biblioteksomraadet/fokusomraader/udvikling-af-det-digitale-bibliotek.

Benedicte Helvad

Kommer kulturaftalerne børn og unge ved?

På det spørgsmål kan der svares klart ja! Kulturministeriet har indgået kulturaftaler i 13 kulturregioner i Danmark. Det vil sige det meste af landet. Og der er flere aftaler på vej. I alle aftaler indgår børn og unge i større eller mindre grad.

Aftalerne øger samarbejdet på tværs af de almindelige grænser mellem kommunerne. De understøtter det lokale og regionale kulturpolitiske engagement og medvirker til at styrke den kulturpolitiske dialog og værdidebat mellem det statslige og det kommunale niveau. Samtidig.

Netværksmøder

Når en aftale indgås eller fornys, er der grundige drøftelser mellem Kulturministeriet og kulturregionen om aftalens indhold. I disse drøftelser involveres de relevante styrelser i Kulturministeriet, og i den forbindelse har Børnekulturens Netværk (BKN) været inddraget i alle aftalerne i forhold til børne- og ungeinitiativerne. BKN har også deltaget i de halvårslige administrative følgegruppemøder med kulturregionerne. I dette samarbejde er det blevet tydeligt, at dialogen om kunst og kultur for børn og unge i kulturaftalerne kan udvikles og forbedres.

BKN har taget denne udfordring op og inviteret til fire møder forskellige steder i

landet, som afvikles i december 2010 og januar 2011.

Mødernes formål er at

- tilvejebringe et grundlag for netværksdannelse på tværs
- give bedre overblik over Kulturministeriets og styrelsernes samarbejdsmuligheder
- udveksle inspiration og videndeling
- skabe et godt grundlag for den løbende sparring.

Møderne vil give den enkelte kommune eller kulturregion mulighed for at møde andre, der arbejder med initiativer af samme art og derigennem udveksle idéer og erfaring og måske på sigt indgå i et netværkssamarbejde med hinanden.

Samarbejdsmuligheder

Ved møderne vil repræsentanter fra Kulturministeriet og fra netværkets parter deltage. Det vil give en mulighed for at præsentere de mange muligheder og aktiviteter på børne- og ungekulturområdet, som staten kan samarbejde med kommunerne om. Ikke alle parter vil være repræsenteret hver gang, men de eksisterende samarbejdsmuligheder vil under alle omstændigheder blive beskrevet af sekretariatet for BKN, som er tovholder på møderne.

Ved planlægningen af møderne har BKN lagt op til, at kommunerne kan deltage i de møder, som geografisk passer bedst og har fundet temaer som i hovedtræk matcher indholdet i de kulturaftaler, som ligger i den del af landet.

Temaer

Mødetemaerne udspringer af kulturaftalerne og de tilknyttede projekter. Mødeformen vil være en vekselvirkning mellem inspirationsoplæg, information og dialog i mindre grupper og i plenum. Ved hvert møde vil der være oplægsholdere og best practice-eksempler, der relaterer sig til det overordnede tema.

Mødernes temaer er:

- Formidling og synliggørelse
- Samarbejde og netværk
- Kvalitet og kunstarter
- Talent og fødekæde.

Det har vist sig, at der er kommuner, som ønsker at deltage i andre møder end det, der ligger i deres egen region og det er naturligvis muligt, ligesom det er muligt at deltage i flere møder, hvis man er interesseret i det.

Læs mere på www.boernogkultur.dk

Europeana Open Culture 2010

Det årlige plenarmøde i Europeana v.1.0 blev afholdt 14. og 15. oktober 2010 i Amsterdam som et åbent og bredere møde med titlen *Europeana Open Culture 2010*. Fra styrelsen deltog Jakob Heide Petersen og Leif Andresen og derudover var Kulturarvsstyrelsen og Det Kongelige Bibliotek repræsenteret. For mere information se <http://version1.europeana.eu/web/europeana-plenary-2010/>

Jakob Heide Petersen

Dublin Core – DC-2010

DC-2010 International Conference on Dublin Core and Metadata Applications blev afholdt 20.-22. oktober 2010 i Pittsburgh, Pennsylvania, USA. Papers og præsentationer kan ses (Under DC-2010) på <http://dublincore.org/community-and-events/>

Et særlig interessant paper var fra Canada om metadata på statslige hjemmesider. Her er et fælles obligatorisk design for statslige hjemmesider og obligatorisk anvendelse af metadata.

Leif Andresen

Nordisk fjernlånskonference

Der blev 4-6. oktober 2010 afholdt Nordic Resource Sharing, Reference & Collection Development Conference – 9th Nordic ILL conference i Helsinki. Leif Andresen, Styrelsen for Bibliotek og Medier, og Helle Brink, Statsbiblioteket, havde en præsentation med overskriften *The Danish World Cat Project*.

Leif Andresen

Knowledge Exchange

Det årlige Strategy Forum i Knowledge Exchange (KE) blev afholdt 7.-8. oktober 2010 i Bonn med deltagelse af de fire organisationers øverste ledelse og eksterne gæster fra bl.a. EU-Kommissionen. Et af de vigtige punkter på dagsordenen var

evalueringen af arbejdet i KE i perioden 2008-2010 med udgangspunkt i en rapport udarbejdet af det engelske konsulentfirma Duke and Jordan. Evalueringen skulle danne baggrund for en beslutning om en fortsættelse af samarbejdet for en kommende treårig periode. Der var blandt deltagerne entydig positiv opbakning til det hidtidige arbejde og til en fortsættelse af samarbejdet.

Carlos Morais Pires, EU-Kommissionen, præsenterede EU's Digitale Agenda for deltagerne og gav sit bud på, hvordan KE kan bidrage til en videre udvikling af informationsinfrastrukturen i Europa.

Der var frugtbare, fremadrettede og livlige diskussioner, og KE's strategy forum pegede i sine konklusioner fra mødet på fokusområder for KE i den kommende periode, bl.a. Open Metadata, udvidede adgangsmønstre for licensbetalt materiale, samarbejde om Open Access forretningsmodeller med forlæggere og ejerskab til forskningsdata.

Anne Sandfær

Elsevier 8th Nordic Librarian Forum 2010

Elsevier afholdt deres årlige nordiske konference den 2.-3. november på Grand Hotel i Lund. På fagmødet gennemgik Elsevier nye muligheder for at anvende forlagets enorme licensbelagte ressourcer. Der var ligeledes oplæg ved Mogens Sandfær, der gennemgik Digital Article Database Service (DADS) samt forskningsregistrering før og fremover. En finsk og svensk ekspert gav deres bud på fremtidens forskningsbibliotek i lyset af de knappe økonomiske ressourcer.

Kirsten Due

ICOLC 2010

Der har været afholdt ICOLC (International Coalition Library Consortia) konference i Amsterdam i dagene 3. - 6. oktober

2010. Der var deltagere fra ca. 30 lande, og programmet i år bød på mange interessante emner. Her kan nævnes *News from the Battlefield*, hvor syv lande orienterede om vigtige emner i året, der gik.

Der var oplæg om emner som Long time Preservation & Shared Print Storage, hvor Tyskland og England fortalte om aktiviteterne i deres organisationer og lande.

Et andet punkt var den sædvanlige 'grilling' af inviterede forlag – i år Brill, Wiley og Elsevier. De orienterede om nye tiltag, prismodeller og strategier, hvor de alle påpeger deres store fokus på slutbrugerne. Konferencen bød ligeledes på oplæg omkring e-bøger, ERMS og forhandlingsstrategier.

Kirsten Due

Nordisk licensmøde 2010

Det årlige møde for de nordiske licensadministratorer blev afholdt i Oslo 9.-10. september 2010. Udover en status var følgende emner til debat:

Organizations in transition, Member communications, National Licences, Service level agreement, Open Access and author rights in library content licensing, ERMS.

DEFF Licenser berettede om arbejdsprocessen i forbindelse med udfærdigelsen af Servicedeklarationen, samt fremviste den nu udviklede mulighed for fornyelse af licenser via webgrænsefladen.

Generelt kan man om det nordiske licenssamarbejde sige, at vi på trods af at vi i de enkelte lande har meget forskellige vilkår, har stort udbytte af erfaringsudvekslingen.

De deltagende lande er Norge, Finland, Sverige, Island og Danmark.

Kirsten Due

Høring om folkebibliotekerne i vidensamfundet

27. oktober 2010 afholdt Folketingets Kulturudvalg høring om folkebibliotekerne i vidensamfundet. Høringen tog udgangspunkt i rapporten af samme navn, og der var god deltagelse og stor spørgelyst blandt kulturudvalgets medlemmer.

Til at holde oplæg og svare på spørgsmål var der i panelet deltagere fra Styrelsen for Bibliotek og Medier, organisationer på biblioteksområdet, bibliotekschefer og universitetsforskere. Udover præsentationen af rapportens konklusioner og hvor de peger hen, satte høringen fokus på balancen mellem digitale og traditionelle biblioteksydelser, internationale trends på biblioteksområdet, betjeningen af børn og unge, perspektiverne for partnerskaber og folkebibliotekernes rolle i landdistrikterne.

Efterfølgende havde kulturudvalgets medlemmer uddybende spørgsmål til bl.a. samarbejdet med skolebibliotekerne, arbejdet med partnerskaber, Danskerens Digitale Bibliotek, borgerservice og de nationale rammer over for det lokale selvstyre.

Hele høringen kan ses som webtv på Folketingets hjemmeside www.ft.dk/tv

Pernille Bjerrum

Status på Open Access i Danmark

Open Access Udvalgets rapport *Anbefalinger til implementering af Open Access i Danmark - rapport fra Open Access Udvalget* blev sendt i høring primo maj 2010. Høringen resulterede i 48 høringsvar, som udvalget har behandlet i løbet af efteråret. Der er en bred opbakning til princippet om fri adgang til resultaterne af offentligt finansieret forskning, men naturligvis også en række ønsker, forslag og bekymringer som udvalget skal adressere.

Open Access Udvalget arbejder i efteråret på en revideret version af deres rapport, således at de mange input fra høringsrunden afspejles i den endelige afrapportering. Udover en revideret version af den oprindelige rapport afleverer udvalget også deres bud på Danmarks Open Access-strategi. Begge dokumenter skal afleveres til Forsknings- og Innovationsstyrelsen i begyndelsen af december, hvorefter man i løbet af december forventer en mere officiel udmelding fra videnskabsministeren om hendes ønsker for området.

Lise Mikkelsen

bibliotek.dk – brugerundersøgelse

bibliotek.dk's brugerundersøgelse fra dette efterår er nu publiceret på www.danbib.dk/docs/Brugersurvey_2010.pdf. Undersøgelsen viser på de fleste punkter ikke store ændringer siden sidste generelle undersøgelse. Brugernes tilfredshed med produktet er fortsat stor: ud af fem mulige kategorier vælger 89.45 % 'Meget god' eller 'God' som deres svar ang. den samlede vurdering af bibliotek.dk. Det er et fald fra 93 % i 2009. Svartiderne på bibliotek.dk har ikke været tilfredsstillende, og det er formentlig hovedårsagen til faldet. 1,04 % synes bibliotek.dk er 'Dårlig' eller 'Meget dårlig' – i 2009 var det præcis 1 %.

Selvom brugerne er tilfredse med bibliotek.dk, har de rigtig mange forslag til yderligere faciliteter og muligheder.

Leif Andresen og Ulla Kvist

Bibliotek.dk 10 år

Søndag den 31. oktober 2010 kunne bibliotek.dk fejre 10 års fødselsdag. Det blev fejret med lagkage og flag på bibliotek.dk og med en særlig quiz. Endvidere er der udarbejdet en historisk oversigt, som kan ses på bibliotek.dk.

Leif Andresen og Ulla Kvist

Årets høst i hus

Den 1. september blev årets høst af data fra universiteternes forskningsregistreringssystemer sat i gang. Det betyder, at universiteterne for anden gang afleverer data om deres videnskabelige publiceringer til Forsknings- og Innovationsstyrelsens bibliometriske forskningsindikator. Igen i år har bibliotekerne arbejdet intensivt med forskningsregistrering og med at blive klar til årets høst.

Den bibliometriske forskningsindikator er en metode til at opgøre og måle universiteternes videnskabelige publiceringsaktivitet. I praksis betyder dette, at universiteterne, på baggrund af de høstede data, får tildelt et antal publikationspoint fordelt på følgende publikationsformer: Videnskabelige monografier, videnskabelige artikler i tidsskrifter og videnskabelige artikler i antologier samt Ph.d.-afhandlinger, doktorafhandlinger samt patenter. Hvert publikationspoint udløser et beløb. Den bibliometriske forskningsindikator indgår i den nye finansieringsmodel til fordeling af en del af universiteternes basismidler. Læs mere på www.fi.dk/bibliometri.

Lise Mikkelsen

Materialevalg

Der er nu åbnet en ny underside på biblstandard.dk: <http://biblstandard.dk/acq> med teknisk dokumentation om accessi-on, materialevalg og materialeanskaffelse. Her er bl.a. publiceret specifikation af kopi af e-faktura til bibliotekssystem og specifikation af prisforespørgsel.

Leif Andresen

National konference om databrønde

Der tales i øjeblikket meget om databrønde i den danske og skandinaviske biblioteksverden. Den 18. marts 2010

blev DEFF's udbud om en national databrønd til elektroniske artikler og e-bøger annulleret på grund af de indkomne svar. Konklusionen var, at etableringen af en national databrønd ville blive for dyr, og det blev vurderet, at videre forsøg og forhandlinger vil være at ignorere forretningsmæssige realiteter.

Med denne baggrund afholdes nu en konference, der vil belyse, hvilke muligheder bibliotekerne har, efter at forestillingen om én central databrønd er forladt til fordel for en forestilling om flere databrønde, der kan samles til én "virtuel databrønd". Konferencen vil bidrage til nytænkning, en større fælles forståelse og en dialog mellem de forskellige parter, som deltager på konferencen.

Målgruppen er primært beslutningstagere og it-kyndige biblioteksmedarbejdere. Konferencen er finansieret af DEFF og arrangeret i regi af programgruppen for Arkitektur og Middleware. Læs mere på www.well11.dk.

Lise Mikkelsen

Nye medier i biblioteksrummet

Brugen af audiovisuelle medier er steget kraftigt over de senere år, og interessen for i større omfang at kunne anvende op-havsretligt beskyttede værker på bibliotekerne er steget. En ny aftale mellem Copydan AVU-medier, KODA, Gramex og Statsbiblioteket sikrer bibliotekerne og en række andre offentlige institutioner øget adgang til at vise tv, spille musik, holde koncerter samt udlåne reklamefilm digitalt – uden at skulle betale afgift pr. gang.

Tendensen er, at flere og flere kommer på biblioteket for at bruge det til andet end hjemlån af bøger, og bibliotekerne får med aftalen mulighed for at tilbyde et mere differentieret tilbud for publikum. De kan vise nyhedsudsendelser via såkaldt flow-tv, bruge baggrundsmusik i

udvalgte dele af biblioteket og holde events, koncerter, temadage og andre arrangementer med musikindhold.

Statsbibliotekets er i gang med at formidle 'av-pakken' til de danske kommuner, og ambitionen er, at mange folkebiblioteker fra årsskiftet skal kunne drage nytte af aftalen. Aftalen sikrer betaling til rettighedshaverne, og prisen vil blive under 1,50 kr. pr. borger i 2011, hvis kommunerne vælger at koble sig på aftalen. Aftalen forventes at være af mindst seks års varighed.

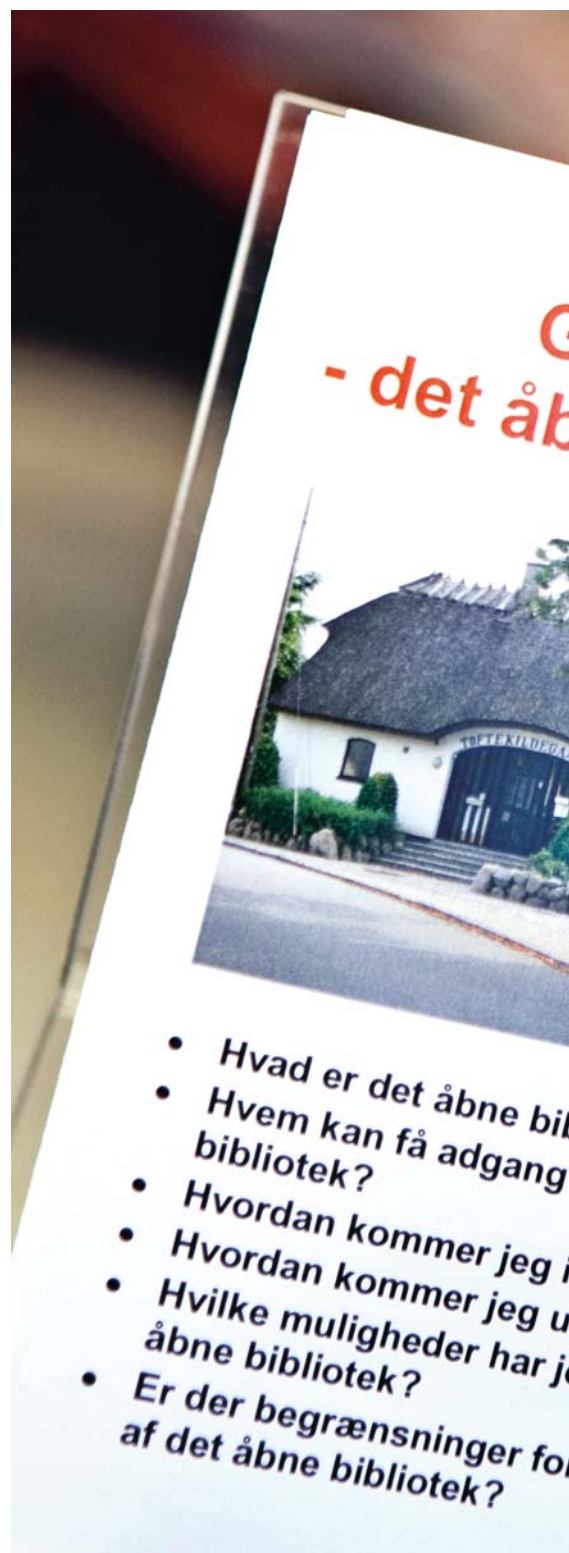
Pernille Bjerrum

Bibliotekogmedier.dk får topkarakter i Bedst på Nettet 2010

Videnskabsministeriets årlige måling af kvaliteten af offentlige hjemmesider har givet Bibliotek og Medier fem ud af fem mulige 'netkroner'. Bibliotekogmedier.dk har været igennem tre undersøgelser: En screening, der opnåede 57 ud af 64 mulige point (89,06 %). En selvevaluering, der gav 92 ud af 108 mulige point (85 %), og en brugervurdering der opnåede 1230 ud af 1902 mulige point (64,67 %). Det er sammenlagt 80,19 %, og nok til at opnå fem netkroner.

Vi vil i nærmeste fremtid gennemgå svarene fra brugervurderingen og arbejde på at gøre hjemmesiden endnu mere attraktiv og brugervenlig.

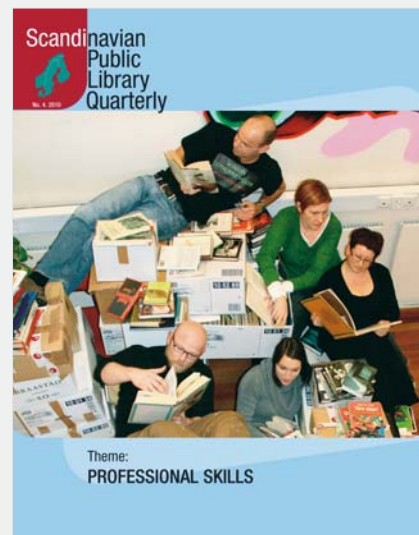
Mette Udesen

Biblioteksledermøde 2010

Styrelsens beretning til biblioteksledermødet 2010. Kan downloades på www.bibliotekogmedier.dk

Scandinavian Public Library Quarterly 4

er udsendt primo december. Temaet er udvikling af professionelle kompetencer. Kan downloades på www.splq.info og på www.bibliotekogmedier.dk

Ungekultur i nye rammer

Projektmodning omkring kunst for, med og af unge

Børnekulturens Netværk 2010.

Kan downloades på www.boernokultur.dk

